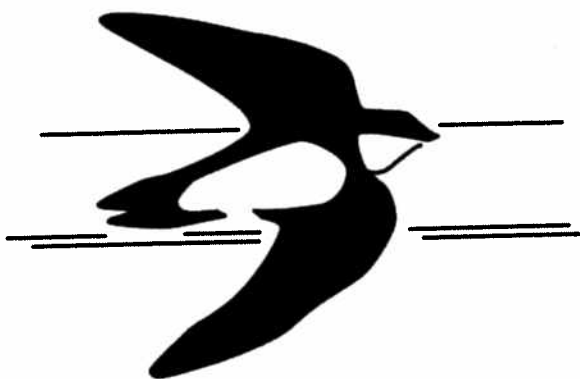

«HET BRUIJSEL»

VOGELWACHT

UDEN E.O.

VOGELWACHT UDEN E.O.

- Voorzitter** : Peter Wienbelt
Den Brier 112, Uden
Tel.: 0413-268198
- Secretaris** : Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28, Uden
Tel.: 0413-269804
- Penningmeester** : Bart Gevers
Hoornstraat 6, Uden
Tel.: 0413-260613
- Bestuursleden** : Pieter van der Voort en Jan van Bergen.
- Bank** : Rabobank Uden rek.nr.: 15.49.30.989
Gironummer bank: 1096522

“HET BRUUIJSEL”

Een orgaan van Vogelwacht Uden e.o.

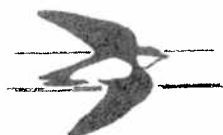
- Redactie** : Margreet Hoefnagels, Anita van den Acker, Rianne de Groot, Jan-Willem Hermans, John Hermans, Jos Welte, Aad van Toor en Peter Noy.
- Redactieadres** : P.K. Noy
Eikenwal 186, Uden
Tel.: 0413-251691
- Tekeningen** : Archief en tijdschriften.
- Typewerk** : Rianne de Groot en Anita van den Acker.
- Omslag** : TGO Ontwerp Reklame Drukwerk Uden
Tel.: 0413-265554
- Druk/Verspreiding** : Wim Hoefs en Theo Thijssen.
(met medewerking van Basisschool “Het Schrijverke”)

“HET BRUUIJSEL” verschijnt 4x per jaar in een oplage van 125 exemplaren

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar schriftelijk toestemming voor hebben gegeven.

Het Bruujssel, nummer 3, 1997

Inhoudsopgave	Redactie	1
Mededelingen Redactie	Margreet Hoefnagels	2
Mededelingen Bestuur	Jan-Willem Hermans	3
Vogel onder de loep ... De Pestvogel	Pedro van den Acker	5
Costa Brava; zon, zee, sangria ... maar ook veel meer	Peter Wienbelt	6
In gesprek met ... Ellen van de Bos	Margreet Hoefnagels	8
Binnenkort excursie naar Ameland!	Peter Wienbelt	10
Biebrza & Bialowieski Vogelparadijs	Jan-Willem Hermans	12
Bijzondere Waarnemingen	Peter van de Braak	19
Brabantse Vogeldag	Don-Alex van Bergen	20
Wetenswaardigheden	John Hermans	22
Vakantie West-IJsland & Zuid-Groenland	John Hermans	24
Thema-avond Maashorst Uden	Annemie Weijs	26
Programma V.L.U. 1997-1998	Willem Peters	28
Excursie Herbertusbossen	Wil Verbossen	29
Vogelnamen-dialect (deel 1)	Peter Noy	30
Taakgroepen Vogelwacht Uden e.o.	Redactie	33

Mededelingen Redactie

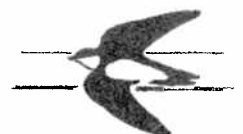
Heel langzaam sluipt de herfst het jaar in. Het is nog heerlijk warm, maar de koude ochtendmist verradt het. Natuurlijk gaan onze gedachten dan weer uit naar de grote vogeltrek en de activiteiten daar rondom heen. Zoals de herfstexcursie naar Ameland. Peter Wienbelt zal ons alvast lekker maken. Hij wil ons ook warm laten lopen voor de vogelteldag van 26 oktober a.s. Maar we kijken ook nog terug: Jan-Willem doet nog verslag van de excursie naar Polen. Don Alexander geeft zijn indrukken weer over de bijeenkomst van de Brabantse Vogelwerkgroepen. In het vervolg zal hij meer van zich laten horen.

Wil Verbossen is op 14 september jl. op excursie geweest naar de Herbertusbossen in Heeze. Het Beuven ligt daar vlakbij. Zijn ze daar ook nog aangeland? Lees er alles over in dit blad! Dan hebben we nog een jaarverslag van de taakgroep nestkasten. De kersverse coördinator Henk van den Acker heeft hamer en spijkers verruild voor de pen. Met succes. John Hermans heeft tussen zijn reizen door nog tijd gevonden om een jaarverslag te maken voor de taakgroep uilen. Hij doet haarfijn uit de doeken waarom de uilen zo laat nestelden. En Peter Noy weet mooi te vertellen over de vogelnamen die hier vroeger in de streek rondom de kachel gebruikt werden. Zoals iedereen weet zijn er nergens zo veel verschillen als binnen de dialecten. Dus ... ben je het niet met hem eens, of weet je een andere naam voor hetzelfde "musje", laat het hem weten. Hij geeft die kennis weer door in een volgend artikel.

Behalve al deze losse bijdragen hebben we ook nog de interessante vaste rubrieken: de mededelingen van het bestuur; de wetenswaardigheden uit andere bladen; inventarisatie van de Leygraaf dit keer; Vogel onder de loep; een bericht van de zeer actieve V.L.U.... In gesprek was ik dit keer met Ellen van de Bos, een wat minder actief, maar wel enthousiast lid van de club. De bijzondere waarnemingen zijn dit keer in een spannend jasje gestoken door Don Alexander. En met een beetje geluk heeft John Hermans ook nog een mooi vakantieverhaal gemaakt over zijn reis naar IJsland en Groenland. Zodoende raken we alvast in the mood voor sneeuw en ijs en storm en regen.....

Veel leesplezier wenst jullie namens de Redactie,

Margreet Hoefnagels

Mededelingen Bestuur

Ledenlijst

Mochten er fouten en/of aanvullingen zijn op de ledenlijst geef dit s.v.p. door aan ons bestuurslid Jan van Bergen, telefoonnummer 0413-478232. Jan houdt de ledenadministratie bij.

Autosnelweg A50

In het kader van de komst van de A50 zal er een aanpassingsinrichting plaatsvinden ten noorden van deze weg tussen Veghel en Uden. De weg zal een aantal percelen doorsnijden, zodat er met de (landbouw)gronden gehusseld moet worden. Tegenwoordig wordt ook het natuurbelang hierin afgewogen. Vanuit de Provincie is ons gevraagd om mee te praten over deze inrichting. Namens de Vogelwacht zit Jan-Willem Hermans hierin. Wordt vervolgd.

Bestemmingsplan buitengebied

De drie gemeenten (Uden, Veghel en Boekel) zijn bezig met een paraplunota op te stellen, wat uiteindelijk leidt tot het bestemmingsplan. De bijna definitieve paraplunota is nu aan ons gepresenteerd. We hadden hier echter nogal wat kritiek op, de economische en landbouwbelangen worden in deze drie gemeenten nog met hoofdletters geschreven. Natuurbelang is bijzaak. Hiertegen hebben we ons krachtig verzet. De komende maanden zullen we dit proces kritisch blijven volgen. Zijn er geïnteresseerden om deze paraplunota (ca. 300 bladzijden!) door te nemen, laat het even weten bij Jan-Willem Hermans.

Gezinsuitbreiding

Rianne en Ernest de Groot hebben er een tweede spruit bij. Naast Erwin is het broertje Dennis die nu ook in de aandacht wil delen. Dennis is geboren op 19 september 1997, volgens het kaartje en bloot!!! Van harte proficiat met de nieuwe aanwinst!

SOVON

Vogelwacht Uden heeft zich aangemeld als SOVON-lid. Deze vereniging verzamelt de vogelgegevens van Nederland en brengt deze in kaart. Werk wat hard nodig is en welke onze steun verdiend. Vandaar dit lidmaatschap.

Weidevogels in beeld

"Weidevogels in beeld" is een uitgebreide zoekkaart met vijftien soorten weidevogels die in Nederland voorkomen. Informatie over nesten, geluid, balts- en broedgedrag maken de vogels in de natuur snel herkenbaar. Naast de specifieke kenmerken van de verschillende soorten worden ook leuke wetenswaardigheden vermeld en verklaringen gegeven voor opmerkelijke gedragingen van soorten: hoe maken Kieviten hun bijzondere baltsgeluid? Waarom komen Spreeuwen samen op grote gezamenlijke slaapplaatsen en waarom is de ene Grutto roder gekleurd dan de andere? Het handige formaat, de duidelijke tekeningen en de overzichtelijk gerangschikte informatie, maken *Weidevogels in beeld* bij uitstek geschikt om mee te nemen in het veld. Het is bedoeld voor iedereen die tijdens fiets- en wandeltochten door weidegebieden met meer kennis op zak

wil genieten van het gedrag en het geluid van de vogels die er te zien zijn. Ook is het boekje zeer bruikbaar als leidraad bij cursussen en in het onderwijs.

WEIDEVOGELS IN BEELD

Auteur : Jan van Gelderen
Tekenaar : Remko van Reijssen
ISBN : 90 5011 106 8
Formaat : 10 cm x 21 cm staand, met handige uitklapkaart
Aantal pagina's : 32
Illustraties : Tekeningen per soort in full colour
Prijs : f 9,95 (f 8,95 voor leden KNNV en IVN)
Bestelwijze : Maak het bedrag + f 6,00 verzendkosten over op giro 13028 t.n.v. KNNV Uitgeverij te Utrecht o.v.v. "Bestelling D23 Weidevogels" Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Namens het Bestuur,
Jan-Willem Hermans

Vogel onder de loep ...

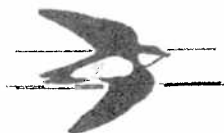
De Pestvogel

Deze keer een stukje over een erg mooie vogel die zich sommige jaren niet laat zien maar andere jaren juist weer vrij massaal aanwezig is, de pestvogel. Een schitterend gekleurde vogel die, als je hem goed kunt bekijken .. bijvoorbeeld door de telescoop, echt door moeder natuur tot in de puntjes is afgewerkt. Aan het einde van de handpennen heeft de pestvogel bijvoorbeeld scharlakenrode lakplaatjes, kleine veertjes die uitsteken bij de pennen. Ook de mooie kuif en het knalgele staartuiteinde geven deze vogel een mooi voorkomen.

Zoals al gezegd komen pestvogels onregelmatig voor in ons land. Sommige jaren is er een echte pestvogel explosie waar te nemen. De vogels, die erg sociaal zijn, zijn dan in grote groepen waar te nemen. Ze komen dan hier uit hun broedgebieden in Noord Europa. Het is niet duidelijk waarom ze komen. Het kan zijn dat het in hun thuisland een slecht lijsterbessen jaar is geweest. Hun hoofdvoedsel bestaat namelijk uit lijsterbessen. De vogels zouden dan dus door voedselgebrek afzakken naar meer voedselrijke gebieden. Een andere theorie is dat er juist een erg goed lijsterbessenjaar is geweest waardoor er een soort bevolkingsexplosie onder de pestvogels is ontstaan. Maar hoe het ook komt, voor mij is de pestvogel altijd weer een unieke vogel om waar te nemen. Vroeger vond men het een slecht voorteken als er pestvogels gesignaleerd werden. Men dacht dat ze op de vlucht waren voor allerlei rampen waarvan de pest er een was. Hieraan ontleen deze vogels dan ook waarschijnlijk hun naam. Als er een pestvogel invasie is dan zijn deze vogels goed waar te nemen. Ze komen namelijk uit gebieden waar weinig mensen wonen zodat ze van nature niet schuw zijn. Ze zijn dan te vinden in parken en tuinen waar ze zich tegoed doen aan allerlei bessen van sierheesters. Bij een speciale observatie is ooit geconstateerd dat een vogel 390 bessen kan eten in twee en een half uur, ongeveer het eigen lichaamsgewicht. In het land van herkomst, onze pestvogels komen meestal uit Finland, worden vier tot zes eieren circa twee weken bebroed door het vrouwtje. Samen brengen de ouders de jongen groot, voornamelijk met insecten. De overgang naar bessen vindt pas in het koude najaar plaats als er bijna geen insecten meer te vinden zijn. Ik hoop dat dit jaar een goed pestvogeljaar wordt. Het is een vogel die zeker de moeite waard is om van dichtbij te bekijken. Men kan ze begin november verwachten, maar soms zijn ze er ook al eerder. Hoe dan ook, wel of geen pestvogels, ga ook eens in de wintermaanden er op uit om vogels te bewonderen. Omdat dan de bomen en struiken hun bladeren hebben verloren zijn veel vogels goed waar te nemen, ook in de bossen is nu veel te zien. En als je dan staat te bibberen achter je telescoop of kijker, die je vanwege je handschoenen bijna niet scherp gesteld krijg, denk dan maar eens aan die kleine vogels. Die moeten het alleen met hun verpakje doen, een hele prestatie voor zo'n meestal klein beestje.

Pedro van den Acker

Costa Brava; zon, zee, sangria... maar ook veel meer

Als je, zoals wij, grotere kinderen hebt die nog wel meegaan met vakantie maar ook zo hun eisen aan de bestemming stellen, dan moet je deze soms wat bijstellen. Wij waren altijd gewend naar de wat rustigere gebieden van Europa te trekken, op zoek naar stedelijk en natuurlijk schoon. Dit jaar zou het er heel anders uitzien. We moesten maar eens naar Spanje en wel naar de Costa Brava. Agnes en ik vreesden met grote vreze, het programma van Ursul de Geer doemde regelmatig als schrikbeeld voor ons op; overvolle campings, veel lawaai, drukte, ladderzatte jeugd in overvolle disco's om nog maar te zwijgen over wat er 's nachts allemaal op het strand gebeurde. Nou zou dat met onze kinderen niet zo'n vaart lopen en we hadden ook zo iets van "als zij het naar de zin hebben dan zullen wij ons ook wel vermaken". We hadden overigens links en rechts gehoord dat er in het achterland veel mooie steden en dorpen waren en het landschap ook fraai was, dus er viel voor ons ook nog wel wat te beleven.

Eind juli vertrokken we richting Costa Brava en wel naar de Golf van Roses, zo'n 50 kilometer onder de Frans-Spaanse grens. Op weg naar mega-camping Las Dunas met veel jeugd, strandbar en naast de deur een superdisco voor de kids. Aangekomen op de camping kregen we een zeer grote standplaats toegewezen waar onze twee tenten zeer royaal op konden, dat viel niet tegen. We stonden wat in een hoekje achteraf van de camping en het was daar heerlijk rustig. Dit gold trouwens voor de hele camping, 's avonds na half twaalf was het absolute rust en hier werd streng op toegezien. De kids vermaakten zich prima aan het strand en 's avonds op pad met andere Nederlandse jeugd. Hier viel, god zij dank, voor Ursul niets te filmen. Als we 's avonds, zo rond een uurtje of negen, aan het avondeten zaten vlogen er telkens weer groepjes vogels voorbij die je vanuit de verte al kon horen aankomen. Een zacht, kort op elkaar volgend kwiek-kwiek-kwiek. Tot hilariteit van de rest van de familie was ik meestal net te laat om de verrekijker te pakken maar toen ik ze goed in het beeld had kon ik ze nog niet thuisbrengen. Tegen de avondhemel waren deze vogels uiteraard donker en ik ben ook maar een bescheiden vogelaar. (Met de zes hoppen die vlak over de tent vlogen had ik uiteraard geen moeite).

Zo'n zes kilometer vanaf de camping lag het Parc National Aguamolls de L'Emporda. Een, naar later bleek, schitterend moerasachtig natuurgebied. Op een middag samen met mijn zoon Thijs maar eens naar het informatiecentrum om daar eens te informeren naar de "kwiek-kwiek-kwiekers". Onderweg ernaar toe zagen we al wel Kleine Zilverreigers en Koereigers. Toen ik bij de dame van de informatiebalie het geluid voordeed, greep zij meteen de spaanse Lars Johnsson vogelgids en wees de Bijeneter (!!) aan. Dat moest hem zijn. Direct vertelde ze erbij dat ze een paar honderd meter verderop ieder jaar broeden en regelmatig te zien zijn. Op een plattegrond van het gebied liet ze ons een aantal observatiehutten zien waar we maar eens naar toe moesten gaan. Het begon al een beetje te kriebelen.... Aangekomen in de eerste observatiehut kwamen we ogen tekort. We keken uit over een meertje met veel riet er omheen en wat zandbeddingen, dat vol zat met vogels en niet zomaar wat. Kleine Plevier en Purperkoet liepen vlakbij rond, de Roerdomp vloog voorbij, aan de overkant de Visarend en nog veel meer. Op weg naar de volgende hut zaten op zo'n dertig meter een flink aantal Steltkluten en vanuit de hut zagen we onder andere de Roodhalsfuut, voor mij veel nieuwe waarnemingen!

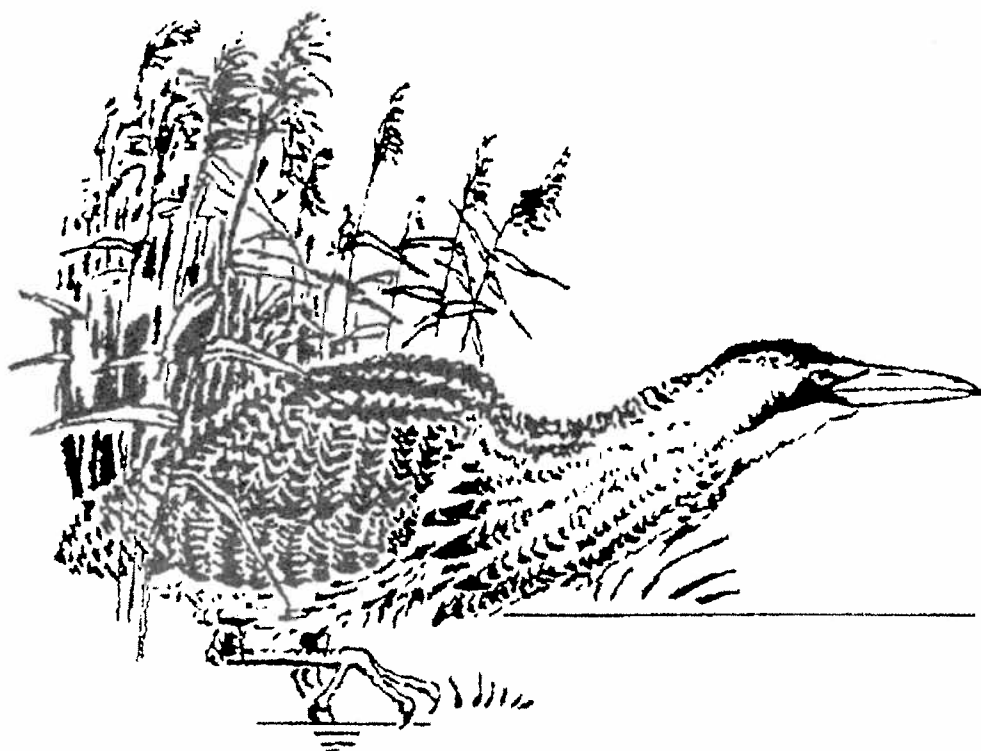

Toen we na ruim twee uur weer richting uitgang liepen kregen we de Bijeneter ook nog mooi in het beeld. Omdat ik die dag slechts twee van de elf schuilhutten bezocht had ben ik de zondag daarop in m'n eentje een hele dag teruggegaan. Heerlijk rondgesjouwd en veel, heel veel gezien, vond ik. Onder andere veel Ooievaars, Bruine- en Grauwe Kiekendief, Kaland Leeuwerik, Cetti's zanger, Flamingo, Purperreiger en zo'n tachtig Bijeneters.

Onderweg raakte ik met een spaanse vogelaar aan de praat en vertelde vol trots dat wij op de Wadden met z'n allen zo rond de hondertwintig soorten tegen kwamen. Zonder flauw te zijn vertelde hij dat ze hier in het voorjaar wel eens honderveertig soorten in één dag hadden waargenomen! Hij vond er nu niet zoveel aan omdat er niet zoveel te zien was en dat terwijl ik zo super zat te genieten. Een paar dagen later ben ik er voor de derde keer, maar nu samen met Agnes, naar toegegaan en vlak voor de hut vloog nog even de Wouwaap en de IJsvogel voorbij. Ik heb tijdens de zomervakantie nog nooit zoveel bijzonders gezien en zoveel gevogeld. Zo zie je maar weer, denk je alleen zon, strand en sangria aan te treffen en kom je terecht in een van de mooiste paradijsjes in Europa. Wat een aangename verrassing!

Even alle soorten op een rijtje: Kleine Plevier, Purperkoet, Kleine Zilverreiger, Blauwe Reiger, Meerkoe, Wilde Eend, Boerenzwaluw, Roerdomp, Ooievaar, Waterhoen, Waterral, Steltkluut, Visarend, Roodhalsfuut, Kievit, Purperreiger, Ringmus, Huismus, Roodborsttapuit, Veldleeuwerik, Putter, Bijeneter, Blauwe Kiekendief, Buizerd, Zilvermeeuw, Kokmeeuw, Witgat, Gierzwaluw, Koereiger, Zwartkop, Spreeuw, Grote Lijster, Bruine Kiekendief, Groenling, Turkse Tordel, Houtduif, Ekster, Grauwe Kiekendief, Wulp, Knobbelswaan, Gele Kwikstaart, Bruine Kiekendief, Flamingo, Staartmees, Koolmees, Aalscholver, IJsvogel en Wouwaap.

Peter Wienbelt

In gesprek met ... Ellen van de Bos

Zo'n vier jaar geleden wist Ellen van de Bos dat ze van Gemert naar Uden zou verhuizen. Om de mooie omgeving en de natuur in die nieuwe woonplaats goed te leren kennen werd ze lid van de Vogelwacht Uden. Waarom Vogelwacht? Heel simpel. In het Gemerts blaadje had een aankondiging gestaan van de piep-cursus, gegeven door Vogelwacht Uden. Die had ze samen met haar zus gevolgd en zo was het dus gekomen. Er zat nog een reden meer achter. Ellen werkt al jaren in Elsendorp op de basisschool in groep 3. Tijdens uitstapjes en ook in de winter rondom school zagen de kinderen vogels. "Juf, wat is dat voor een vogel?", hoorde ze dus vaak. Natuurlijk wil je dan een goed antwoord geven. Dus daarom kwam die cursus ook goed uit. Dat het effect heeft merkt Ellen aan reacties van collega's die verwonderd zijn dat die kleintjes zoveel over vogels weten!

Opfriscursus

Zelf zou Ellen wel een opfris-cursus willen doen, want ze merkt dat het geleerde snel wegzakt als je er niet regelmatig mee bezig bent. Ze heeft helaas weinig tijd, school en gezin vragen veel tijd. Maar ze heeft zich vast voorgenomen dat ze later, als het werk bijvoorbeeld niet meer bevalt, of het huis leeg is en manlief wat meer thuis, veel actiever wil worden in de club. Want ze geniet van de excursies en de wandelingen die ze meeloopt. Het enthousiasme van de "harde kern" van de Vogelwacht werkt heel aanstekelijk. En o, o, wat weten ze veel. Ook... hoeftje nooit bang te zijn om wat te vragen, want elke vraag wordt met liefde beantwoord. Geweldig! Ook al heeft ze maar één avondwandeling meegemaakt, ze vindt dit een uitstekend initiatief. Goed voor de werkende mens, die op deze manier 's avonds ook nog heel wat kan zien en meemaken. En ook goed voor de "luie" mens, die op zondagmorgen niet zo vroeg het bed uit kan of wil, omdat dit de enige dag in de week is waarop heerlijk uitgeslapen kan worden zonder het geratel van de wekker. De I.V.N.-wandelingen van half elf in de ochtend zijn meer aan haar dagritme aangepast. Daar hoor je wel veel over planten en bomen, maar het vogeltje dat zo uitbundig zit te fluiten wordt zelden benoemd. Zouden de twee groepen niet wat vaker samen op stap kunnen gaan, vraagt Ellen zich hardop af, zodat je zowel omlaag als omhoog kunt kijken naar allerlei mooie en interessante natuurverschijnselen.

Meerdaagse excursies

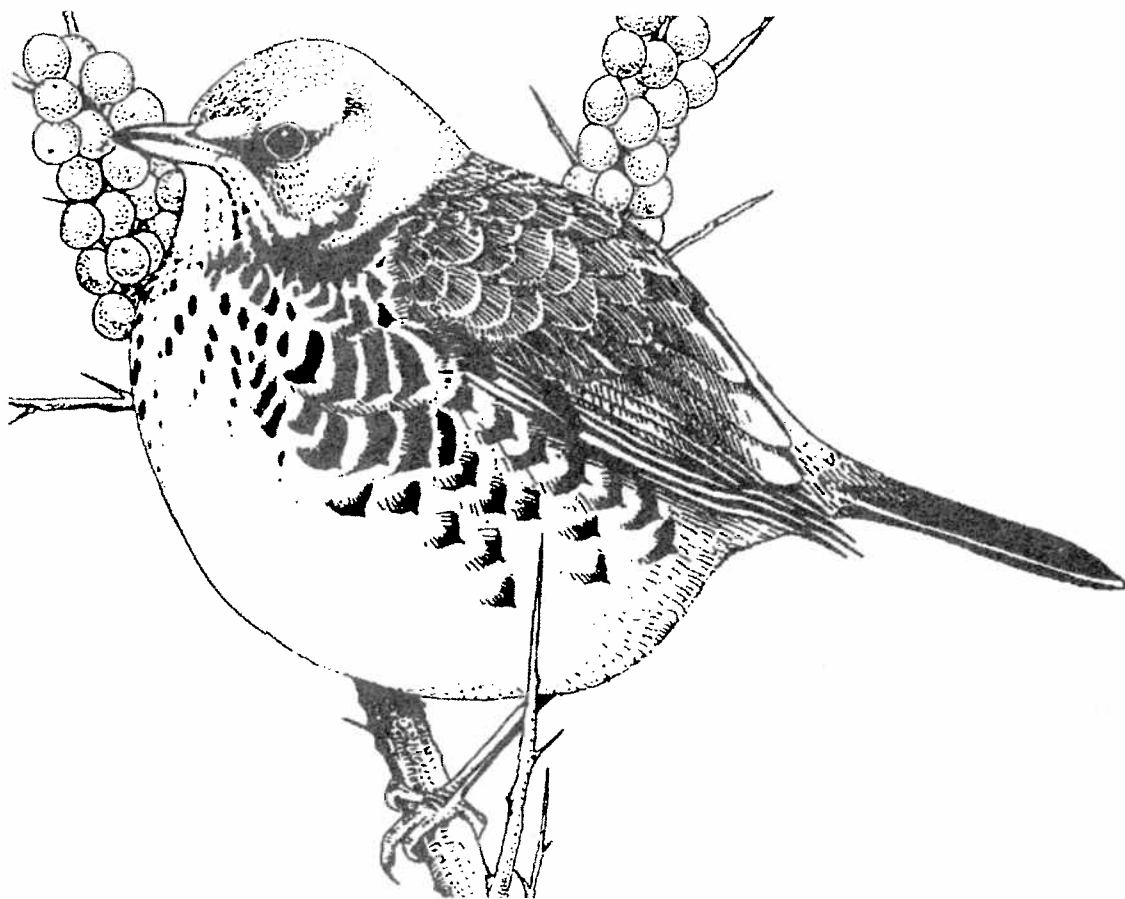
Ze heeft zich ook voorgenomen om later mee te gaan met de meerdaagse excursies. Want als ze de verslagen leest in het Bruijsel krijgt ze zo'n zin om er bij te zijn en ook zoveel andere vogels te zien die je hier op de Maashorst niet of zelden tegenkomt. Voorlopig kijkt ze alleen maar uit naar ons clubblad. Ze vindt het praktisch, gezellig om te lezen, mooie, korte stukken en goede informatie. Ze bewaart ze dan ook om naderhand nog eens iets na te kunnen slaan. Bedankt Ellen, voor deze pluim op onze hoed! Eigenlijk vindt Ellen het jammer dat ze nog niet zo actief kan zijn, dat ze een achtergrond-lid is. Ze zou graag wat meer voor de vereniging willen doen. Ze vindt het namelijk heel belangrijk dat clubs als de Vogelwacht en het I.V.N. er zijn. Ze zijn nodig om bijvoorbeeld de politiek bewust te maken van de landschappelijke waarde van onze omgeving. Als deze clubs dit niet zouden doen zou er al gauw niets meer over zijn van de grote stukken natuur om ons heen.

Tijdgebrek

Ellen beseft heel goed dat ze door tijdgebrek weinig contact heeft met andere clubleden. Ze is dan ook geen lid van een werkgroep. Later.... , want als je iets doet moet je het goed doen. Maar ze wil wel graag haar kennis opgefrist zien. Via een nieuwe piep-cursus of via wandelingen. Als het in de avonduren is en ze heeft tijd gaat ze graag mee op stap. Om veel te leren. Ze zou het leuk vinden om daarvoor gebeld te worden. Dat het vogelen haar leven al wat heeft veranderd blijkt als ze op familiebezoek gaan in Leiden. Eerst was dat: zitten en anderhalf uur rijden. Nu heeft ze het kleine rode boekje in de auto liggen en ziet ze de meeste vogels die zich onderweg vertonen. Kent ze ze niet, dan is het gauw opgezocht. Zo vliegt de reistijd voorbij. Misschien Ellen, mag je onderweg ook nog wel eens een bandje met vogelgeluiden opzetten.... En we wachten ongeduldig tot jouw later nú wordt, want gezellige, actieve leden, daar leeft de Vogelwacht van.

Margreet Hoefnagels.

Binnenkort excursie naar Ameland!

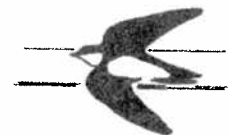
Een paar pagina's hiervoor heb je over mijn zomervakantie kunnen lezen. Altijd jammer als die weer voorbij is, maar voor de wadgangers van de Vogelwacht is het heerlijk te weten dat dan de waddenexcursie ook weer in de buurt komt, iets om lekker naar uit te kijken! Dit jaar kunnen we uitkijken naar Ameland, een perfect eiland waar we met plezier naar terug zullen keren. Drie jaar geleden waren we met zo'n grote groep dat we met een touringcarbus konden reizen, heel gezellig en ontspannend. Bij aankomst in Holwerd

werden we verwelkomd door de Slechtvalk die vlak over de slikken naast de havenpier scheerde. Dit welkom werd nog eens dunnetjes overgedaan door de beheerders van Kampeerboerderij Ons Kasteel waar we toen te gast waren. Een fantastisch onderkomen met een uitstekende verzorging. Dat we daar niet als enigen zo over dachten bleek toen wij in oktober vorig jaar (!!) belden om voor de excursie 1997 te boeken. Ze zaten al helemaal vol. Dankzij de hulp en bemiddeling van onze Kasteelvrouw Marietje werd er gelukkig een alternatief onderkomen gevonden en wel in "Kamphuis Kraaienest" in Buren.

Ameland is een eiland wat qua grootte zeer geschikt is voor onze excursie. Het is groot genoeg om niet telkens op hetzelfde plekje te belanden en ook weer niet zo groot dat je lange afstanden moet maken om alle mooie gebieden te bezoeken. Op het gebied van landschappen is het eiland erg veelzijdig. In het zuiden treffen we in de polder weilanden aan die een prima verblijfsplaats vormen voor talloze rotganzen, en allerlei soorten zangertjes. Als we aan de zuidkant langs de waddendijk trekken hebben we een prachtig uitzicht over het wad waar altijd wel wat te beleven is. Zo moet je soms twee keer kijken om te zien dat die grote zwarte vlek op het wad een groep van vele duizenden Scholeksters is. Prachtig als die op de wieken gaan, ondanks het enorme aantal lijken ze allemaal precies te weten waar de groep naartoe gaat. Bij het veranderen van richting verkleurt de hele groep van zwart naar wit en weer andersom. Bij opkomend tij is dit de ideale plek om Bergeenden, Rosse Grutto's, Bonte Strandlopers, Tureluurs en veel en veel meer van dichtbij te bekijken. Een ander plekje aan de wadkant, dat altijd weer de moeite van een bezoekje waard is, is het oude haventje.

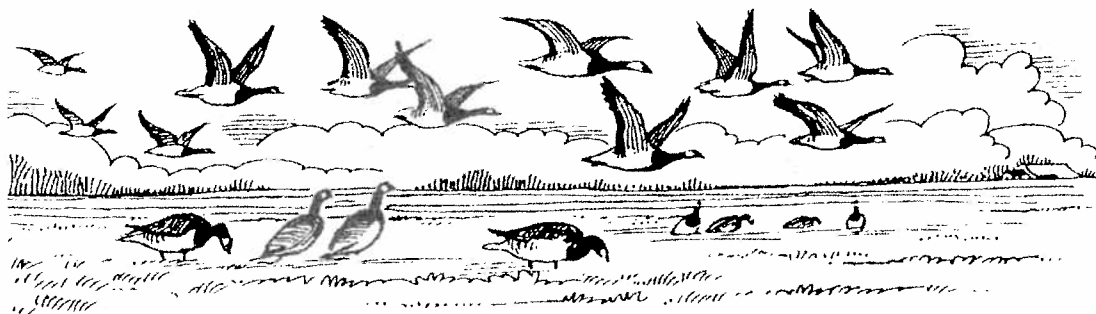
In het oosten treffen we een aantal weiltes aan waar bijna altijd Brandganzen te zien zijn. Nog wat verder naar het oosten ligt het Oerd. Een typisch slufferlandschap dat je aan de oostkant van alle waddeneilanden vindt. Meestal niet super vogelrijk maar wel zeer de moeite waard om eens met de fiets naar toe te rijden en dan lekker doorheen te sjouwen. Wel met goed schoeisel want het kan hier soms wat drassig en nat zijn. Altijd goed blijven kijken want dit is een van de plekken waar we de Velduil kunnen waarnemen. Ter noorden van het hoofdplaatsje Nes liggen de twee belangrijkste bosgebieden van het eiland, het Nesserbos en de Briks Duinen. Niet alleen een plek voor de mezen en boomkruiper maar ook voor fraaie paddestoelen zoals russula's, vliegenzwam en kluijjeszwammen. Over de hele lengte van het eiland liggen aan de noordkant de duinen van Ameland met daarachter het, soms honderden meters brede strand. Een plek waar onze

vroege vogelaars vóór het ontbijt dagelijks naar toe trekken. Ook gewoon overdag is het hier goed toeven. Langs de waterlijn trippelen hier de Drieteenstrandlopers driftig heen en weer en boven zee zie je regelmatig lange slierten Eidereenden voorbij komen. Met een beetje mazzel kun je hier Jan van Genten van grote hoogte het water in zien duiken om een visje te verschalken.

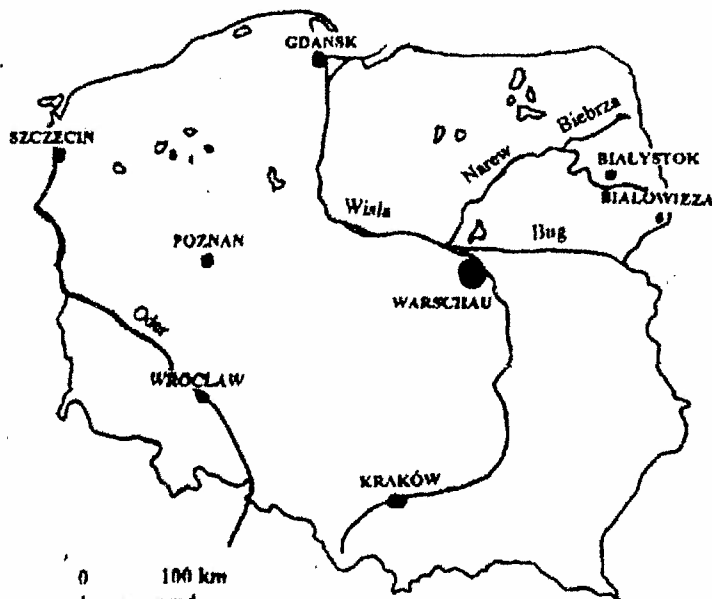
Dit laatste doen wij zelf ook met veel plezier bij de visboer in Nes, ik dacht dat hij Metz heette. Nes ligt vlak bij de haven en is een leuk plaatsje met veel kleine winkeltjes, restaurants met terras en voor het avondvertier een aantal gezellige café's. In het oudere gedeelte van het dorp staan nog een aantal commandeurswoningen waarvan een van de oudste van het eiland uit 1625 stamt. Buren, dat een paar kilometer oostelijk van Nes ligt is voor ons vooral belangrijk omdat hier onze kampeerboerderij "Het Kraaienest" ligt. Een klein maar heel mooi plaatsje is Ballum, dat een enorme rust uitstraalt. Veel oude huizen en hotel Nobel waar je je in een andere tijd waant. Een prima rustplaats voor een kop koffie met een overheerlijke punt appeltaart! Het mooie van de waddenexcursies is dat er voor elk wat wils iets te beleven is. Je kurt er natuurlijk volop vogelen maar je kunt ook heerlijk van de overige natuur genieten en uiteraard is er volop gelegenheid voor rust, lekker eten en drinken. Het enige nadeel van de waddenexcursies is dat het altijd weer zo snel voorbij is. Voor meer informatie met betrekking tot deze waddenexcursie, kan men contact opnemen met ondergetekende,

Peter Wienbelt
Tel.: 0413-330758

Biebrza & Bialowieski Vogelparadijs

Excursie naar moeras en oerbos in Polen op 17 t/m 25 mei 1997

Woord vooraf

Zelden heb ik zo leuk gevogeld als met deze reis. Enthousiaste vogelaars van twee werkgroepen uit Oss en Uden en een schitterend gebied maakten de ingrediënten voor deze voortreffelijke happening. Ik hoop dat ons enthousiasme een beetje weergegeven wordt in onderstaand reisverslag. Voor degene die het gebied niet kennen raad ik aan: ga hier naar toe. Polen is zeer de moeite waard.

Algemeen

In de reizigersinformatie die wij voor onze reis kregen van de reisorganisator, Eco Toerist, werd Polen als volgt omschreven: "Sinds de val van het IJzeren Gordijn in 1990 is het reizen naar en door de voormalige Oost-bloklanden veel gemakkelijker geworden. Als gevolg hiervan is er een sterk toenemende belangstelling voor deze landen. Niet in de laatste plaats vanwege de "herontdekte" ongerepte natuurgebieden. Polen is een arm land met een rijke natuur. Met name in het oosten van Polen (ons reisdoel) is het nooit tot grootschalige ontginning of intensieve landbouw gekomen. Deze "achterstand" heeft ervoor gezorgd dat we er nog onwaarschijnlijk uitgestrekte natuurgebieden aantreffen. Polen is ongeveer 9,5 keer zo groot als Nederland. Er wonen ongeveer 38 miljoen mensen waarvan de meesten in de grote steden. De hoofdstad Warschau telt 2,3 miljoen inwoners. De Tweede Wereldoorlog heeft een verwoestende uitwerking gehad op Polen. In het oorlogsgeweld kwamen ruim zes miljoen Polen om en het land werd bijna compleet verwoest. Na de oorlog is Polen ruim veertig jaar "verplicht" communistisch geweest. De gevolgen hiervan zijn nog steeds merkbaar. De mentaliteit van de mensen is anders dan die van westerlingen. Men haast zich niet, stelt weinig eisen en is niet organisatorisch ingesteld. De naam Polen is waarschijnlijk afgeleid van het oude Poolse woord "Pole" dat veld of vlakte betekent. Midden-Polen is inderdaad vlak. In het noorden is het landschap heuvelachtig met duizenden meren. In het zuiden bevinden zich bergketens. De hoogste berg is de Rysa (ca. 2.500 meter)".

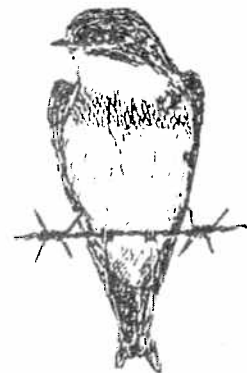
We hebben een drietal nationale parken bezocht, te weten het Biebrzanski Park Narodowy, Narwiansky Park Krajobrazowy en Bialowieski Park Narodowy. De eerste twee zijn rivierdalen het laatste een bosgebied. De Narew heeft zich een weg gebaad door de stuwwallen die sinds de laatste ijstijd zijn ontstaan. Er is sprake van een kilometersbreed rivierdal waarin de eigenlijke rivier, door de vele vertakkingen en hoge rietvelden, nauwelijks is terug te vinden. Anders dan de Biebrza vlakte staat het moerasdal continu onder water waardoor zich uitgestrekte rietmoerassen hebben kunnen ontwikkelen. Het moerasdal van de Narew is veertig kilometer lang en 1 tot 3,5 kilometer breed. Het gehele park beslaat een oppervlakte van ruim tweehonderd vierkante kilometer. Omdat de Narew zich meer vertakt dan de Biebrza is de diepte van de rivier geringer; gemiddeld slechts circa 1,5 meter. De Biebrza vlakte is het grootste "wetland" op Europees grondgebied en ligt op een hoogte van 100 tot 125 meter. Het moerasgebied beslaat ongeveer 900 vierkante kilometer en is circa 90 kilometer lang en 2 tot 15 kilometer breed. Die Biebrza is een zijrivier van de Narew die op zijn beurt uitmond in de Wisla, de grootste rivier van Polen. De Biebrza is 164 kilometer lang en op sommige plaatsen meer dan twintig meter breed. Het water is voedselrijk en helder. De diepte is gemiddeld 2 tot 3 meter, maar er zijn ook doorwaadbare plaatsen. Het oerbos van Bialowieza laat ons zien hoe eens, nog voor de Romeinse tijd, bijna heel Europa er heeft uitgezien. Het wordt vaak beschouwd als het laatste oerbos van Europa. Dit is het enige bos waar nog wilde kudde van de bijna uitgestorven Wisent (Europese bizon) voorkomen. Het bos is 580 vierkante kilometer groot, waarvan 47,5 vierkante kilometer een nationaal park is. Haagbeuk, els, eik, berk, linde, esdoorn en den zijn de meest voorkomende bomen.

Zaterdag 17 mei

Op zaterdagmiddag 17 mei 1997 verzamelde de Udense groep zich bij de Groentjeve. De "Udense" bestonden uit Henk van den Acker, Enrico van Duynhoven, Jan-Willem en John Hermans, Jopie en Gerit Jonkers, Marc Poulussen, Jan Verhoeven, Liesbeth en Ramon Verkaar. Bij het station in Oss sloten onze Osse collega's aan te weten Hannie en John van Bergen, Wim Gremmen, Greet en Henk van Grunsven, Marjo van Kreijl, Lieke Nijholt, Jan Timmers, Marian en Frans van de Water. In totaal twintig personen. Vanuit Oss was de koers Arnhem. In Arnhem overstappen op de trein naar Duisburg. In Duisburg moesten we de trein nemen van Brussel tot Moskou. Deze gaat langs Warschau (Warszawa zeggen de Polen). We hadden ongeveer een uur de tijd. De twee benjamins van onze Udense groep weten voortaan dat een uur zo voorbij is. Bijna de trein gemist. Gelukkig toch met z'n twintigen richting Warschau. Er werd al meteen gevogeld. Het slapen in de trein zal voor ons nooit hobby worden.

Zondag 18 mei

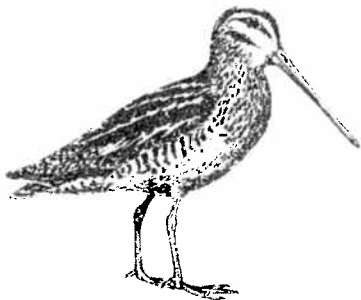
"Uitgerust" kwamen we zondagmorgen in Warschau aan. Zo op het eerste en tweede blik een grauwe, troosteloze stad. Weldra zagen we onze buschauffeur. Geld wisselen en gauw weg de natuur in. De bus was volgens mij van vooroorlogse komaf, hoewel het beestje ons prima gediend heeft. We zaten in ieder geval ruim, dertig plaatsen werden gedeeld door 21 personen. Na zo'n twee uur gereden te hebben werd het voor de vogelaar interessanter. De eerste "excursie" was een klein beekdalletje. Het beekje meanderde mooi door het land en aan één zijde waren zelfs rivierduintjes gevormd. Hier volop oeverwaluwen die in de steile zandwand hun nestje hadden.

Een wandje van nauwelijks zestig centimeter! We hoorden ook het geluid van de nachtegaal. Toch klonk het geluid iets anders dan wij gewend zijn. In Polen komen namelijk geen nachtegale voor maar Noordse nachtegale, een aparte soort. Verder onder andere appelvinken, goudvinken, boeren- en huiszwaluw, wielewaal, ooievaars broedend, grauwe klauwier, paapjes. Voor Poolse begrippen talrijk voorkomende soorten.

We gingen nog niet meteen naar onze voorlopige verblijfplaats. Bij Tykocin loopt de Narew, in de buurt van de brug had je enkele leuke natte stukjes. Grote karekiet, in Nederland een steeds zeldzamere soort, hoorden we en nadien zagen we twee exemplaren. Het kare - kare - kiet geluid klinkt hard en ver. Na even in het riet te zitten klimt de vogel naar boven en is meestal goed te zien. Paul, onze Nederlandse gids, hoorde het geluid van de buidelmees, even later zagen we deze dan ook. De roodmus liet zich hier ook bewonderen. Een prachtige roodachtig gekleurde vogel. De zang van deze vogel is gemakkelijk te onthouden "nice to meet you". Deze vogel is zijn broedgebied aan het uitbreiden en is ook in de Oostvaardersplassen te horen. In Polen talrijk. Over de rietvelden vliegen zwarte sterns, blauwe reiger en ooievaars. Een prachtig begin.

Tegen etenstijd kwamen we aan in Waniewo. Het dorpje wat de komende vier nachten onze slaapbasis is. Waniewo is een klein kerkdorpje in Noord-Oost Polen met een grote kerk. De kerken zijn overigens de eerste gebouwen die gerestaureerd worden en waar de rijkdom dan ook vanaf straalt. Het dorp kent 150 inwoners. Een aantal huizen van steen maar ook de traditionele houten huizen zijn hier te bewonderen. De kippen lopen vrij rond, de koeien (enkele per boederij) worden nog met de hand gemolken. Het meeste werk op het land wordt met paard uitgevoerd. Aan de rand van Waniewo liggen de rietmoerassen. Er broeden volgens de plaatselijke toeristenfolder (een geprint A4-tje) 154 vogelsoorten. Centraal ligt de Tourist Information. Een groot woord. De grote woonkamer is de komende dagen ons restaurant. We worden ingekwartierd bij één van de 150 bewoner. Het gezin, inclusief opa en oma zijn verhuisd naar de kelder en eerste verdieping. Wij, acht personen, hebben het middengedeelte in gebruik. Wim en Jan in de keuken, Jan en Henk in de woonkamer, Enrico en Mark in de bijkeuken en John en Jan-Willem in de tienerkamer. Aan één zijde behangen met Westerse popsterren, aan de andere zijde de paus!! Het

grotendeels zelf geteelde eten ging er goed in na zo'n vermoeiende reis. Voor het slapen gaan stond echter nog een roeitocht door de Narew op het programma. Met punters werden we met tweeën zittend in het bootje rondgevaaren. Wat een stilte, uiteraard niet van de vogels, grote karekiet, bosrietzanger, noordse nachtegaal. Bij terugkomst hoorden wij het blatende baltsgeluid van de watersnip. De buitenste staartpennen van de watersnip zijn iets verdraaid. De vogel zoekt hoogte op en laat zich dan naar beneden zakken, onderwijl trillen deze buitenste veren en veroorzaken het geluid. Hemelgeit wordt de watersnip dan ook wel eens genoemd. Het werd donker en het bed lonkte.

Maandag 19 mei

Na het ontbijt met zelfgemaakte jam was de bestemming de Biebrzamoerassen. Net buiten Waniewo werd echter haltgehouden. Hier moeten ortolanen zitten en verroest twee paartjes zingend gezien en gehoord. Grauwe vliegenvangers, putters en groenlingan waren ook van de partij. De ortolaan broedt in rijk gestructureerde landschappen op de droge zandgronden. Houtwallen met vooral eiken zijn geliefd. Op de nabij gelegen akkers met granen en hakvruchten wordt het kostje bij elkaar gescharreld. Door modernisering van de landbouw is deze soort in Nederland helaas verdwenen.

Na dit leuke intermezzo gingen we verder richting zuidelijke Biebrzamoerassen. Aan het begin van de Tsarenweg bleken meer Nederlanders dit gebied te kennen. We zagen grote wolken zwarte stern en ook witvleugelsternen. Deze lijken een beetje op zwarte stern echter zoals te verwachten valt met witte vleugels. De Tsarenweg is een weg dwars door het moeras, aangelegd door een of andere tsaar, lang geleden. Dankzij deze weg kan men het gebied dus in. Een stuk verder stopten we bij de uitkijktoren. We hoorden kraanvogels. We zagen enkele roofvogels, waarbij één stipje de benaming schreeuwarend kreeg.

Hierna zijn we naar de rand van een dorp gegaan en hadden een prachtig uitzicht over het moeras. Het aantal huis- en boerenzwaluwen was niet te tellen. De grauwe kiekendief bleek dit gebied als jachtgebied te hebben. Hier ook witwangsternen. In het gras was de crex-crex-roep van de kwartelkoning te horen. Het eten in Waniewo smaakte goed. Hierna wilden we net buiten Waniewo de waterrietzanger bewonderen. Op weg hiernaar toe noopte een onweersbui ons weer naar onze appartementen te begeven. De waterrietzanger is een van de grootste schatten van de Biebrzamoerassen. De populatie van de Biebrza is de grootste ter wereld. Hun aantal wordt geschat op 2.500 broedparen.

Dinsdag 20 mei

Bij het ontwaken bleek het te regenen. Dit hadden we niet besteld. Vol goede moed gingen we na het ontbijt toch op pad. We gingen eerst een gids van de Poolse vogelbescherming (PTOP) ophalen, die zou ons rondleiden in de noordelijke Biebrza-regio. Het was wel jammer dat het een beetje regende. Toch zagen we volop kemphanen, zomertalingen en zelfs een poelruiter. Ook voor dit gebied in dit jaargetijde een zeldzaamheid. Op de achtergrond was een kolonie kokmeeuwen te zien, nog iets verder zowaar jonge vosjes die aan het spelen waren!! Bij Rutkowskie zagen we de Biebrza-vallei in al zijn facetten.

Breed, hier en daar de stroom en veel moerasbosjes. We zagen maar liefst elf zwarte ooievaars in dit stuk!!! We moesten ons een beetje haasten met het eten want er stond nog iets spectaculairs op het programma. Hiervoor moesten we weer richting Tsarenweg. Vóór zonsondergang moesten we op de baltsplaats van de poelsnip zijn. Midden in de natuur is een verhoging gebouwd, welke een prachtig overzicht verschaft van de baltsplaats. Al snel waren er een dertig- tot veertigtal vogelaars. We zijn niet voor niets gekomen. De mannetjes hebben tijdens de balts een karakteristieke koorzang. Ze beginnen als het gaat schemeren en het geluid klinkt alsof er in de verte twinkellende belletjes worden geluid. Een sensueel dansje verhoogt het schouwspel. Een avond om niet gauw te vergeten.

Woensdag 21 mei

Om 07.00 uur uit de veren om het "middelste basin" van de Biebrza te bekijken. Na een stevige rit kwamen we in een zeer apart dorpje. Enkele boerderijen tegen een prachtig gebied aangelegd. Hier zouden de korhoenders zitten. Een enkeling meende ze te zien. Wel volop tapuiten op dit heideachtig terrein. Een eind verder zagen we allen nu wel zeer duidelijk de schreeuwarend. Er waren toch enkelen die deze vogel bastaardarend wilden noemen. Beide soorten lijken veel op elkaar. De bastaardarend is echter met dertig broedparen in Polen niet algemeen. Onze tocht ging verder het moeras in. Op een zompig stukje hebben we

onze boterhammen genuttigd. Teruglopend leek het of we een misthoorn hoorden. Dit bleek echter het geluid te zijn van de roodbuikvuurpad.

Later in de middag bezochten we een meer in de buurt van Knyszyn. Tegen beter weten in werd een hek genegeerd en liepen we een omheind terrein op, maar we werden al snel teruggestuurd door de plaatselijke bewoners. Maar zo snel zouden we ons niet laten verjagen en aan het eind van de omheining wisten we toch op het terrein aan de oever van het meer te komen, de Polen lieten ons verder gelukkig met rust. Enkele paartjes geoorde futen en een paartje roodhalsfuten, beiden in zomerkleed, lieten zich op korte afstand bewonderen. Toen verscheen een grote vogel op het toneel, het was een zeearend. De vogel kwam steeds dichterbij gevlogen en ging in een boom zitten, goed zichtbaar voor ons. Hoewel het weer overdag prima was geweest, moest de barbecue 's avonds vanwege regen helaas worden afgelast.

Donderdag 22 mei

We ontbeten voor het laatst in Waniewo en namen afscheid van de gastvrije bewoners. We vertrokken richting het oosten en in de buurt van de stad Bialystok bezochten we de visvijvers. Direct bij de eerste vijver was het al raak. De witwangstern, een moerasstern die we nog niet hadden gezien vloog hier volop rond. De onder andere met fonteinkruid weelderig begroeide vijvers bleek een grote aantrekkingskracht te hebben op vogels en op ook weer de roodbuikvuurpadden. De grote karekiet was ook weer aanwezig in ieder klein rietkraagje, en de geleerden in Nederland maar roepen dat deze vogel het moet hebben van grote velden overjarig riet. In dit stuk telden we circa veertig broedparen. Het aantal wat in heel Nederland broedt!!! Verder werden nog waargenomen, de rietzanger, bosrietzanger, visdiefje, roodhalsfuut en de geoorde fuut.

Ons volgende reisdoel was het stuwmeer van Siemianowka. Onderweg viel de armoede in dit deel van Polen pas goed op. Paard en wagen nemen hier veelal nog de plaats in van tractoren en we reden door dorpjes met onverharde wegen en met kleine, vaak vervallen, houten huisjes. Langs een zandweg in het bos, op een steenworp afstand van de Wit- Russische grens, stopten we voor de koffiepauze. Maar veel tijd voor de koffie werd ons niet gegund, enkele ongeduldige vogelaars hadden twee scharrelaars ontdekt en dan gaat het vogelaarsbloed weer sneller stromen. De scharrelaars bevonden zich in een open plek in het bos bij enkele dode bomen waar ze waarschijnlijk ook hun nestholte hadden. Voor een vogelaar was dit stukje de vogelhemel op aarde.

In korte tijd deden we hier nog enkele schitterende waarnemingen, een overvliegende zwarte ooievaar, twee cirkelende wespindieven en een zwarte specht. Omdat het zo'n schitterende omgeving was besloten we er nog wat rond te lopen wat al snel een paar draaihalzen opleverde. Bij enkele kleine stuwmeertjes (?) zagen we o.a. nog kemphanen, kleine pleviertjes, zilverplevieren en een Temmincks strandloper. Maar de tijd begon te dringen, we wilden het nabijgelegen stuwmeer van Siemianowka ook nog bezoeken,

verder ging het dus weer. Dit stuwmeer was aanvankelijk bedoeld als toeristische trekpleister. Maar de bezoekers bleven weg, althans de mensen, want de vogels wisten het gebied wel te waarderen. De citroenkwikstaart had hier zijn meest westelijke broedgebied, hoewel er maar enkele paartjes broeden hebben we deze vogel nog gezien ook. De zeearend, zwarte ooievaar en het dwergsterntje waren enkele andere soorten die we te zien kregen.

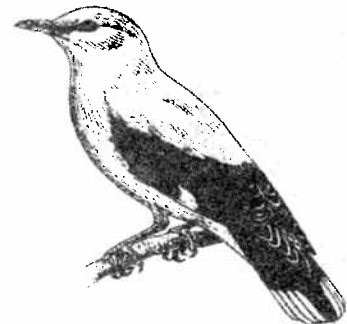
Omdat we de volgende dag al zeer vroeg naar het oerbos van Bialowieska zouden gaan, en we niet eerst zouden ontbijten, kochten we eerst nog wat levensmiddelen in. Tegen het eind van de middag kwamen we aan bij ons hotel in het dorp Bialowieza. Het hotel is gelegen in een prachtige parkachtige omgeving en na het diner verkenden we onze nieuwe omgeving nog even. Maar de volgende dag moesten we al om 04.30 uur (!) bij het oerbos zijn en dus ging iedereen niet te laat naar bed.

Vrijdag 23 mei

Die vrijdag stonden twintig slaperige vogelaars bij het toegangshek van het oerbos te wachten op de Poolse gids. Het weer zat niet erg mee, het was bewolkt en koud weer (ca. 12 graden Celsius). Na enige tijd kwam er een man aanrijden op een fiets, onze gids. Na een historische inleiding over het gebied in het Engels, ging het hek open en liepen we het wereldvermaarde bos in. Door het veelal dichte bladerdek was het in het bos nog donkerder, een beetje zon hadden we goed kunnen gebruiken. Regelmatig vertelde onze gids iets over het bos en zijn bewoners. Veel vogels zouden we niet zien, waarschijnlijk het koude weer. Een zeer karakteristieke soort voor het gebied, de kleine vliegenvanger, liet zich wel regelmatig horen maar was moeilijk waar te nemen. Ook de spechten lieten zich nauwelijks zien, het bleef bij een enkele waarneming.

Maar het bos met zijn oeroude bomen, er stonden eiken van vijfhonderd jaar oud, maakte toch veel indruk. Er lag ook veel dood hout in het bos, een normaal beeld in een natuurlijk bossysteem. Waargenomen werden onder andere de grote bonte specht, middelste bonte specht, drieteenspecht, witrukspecht en de withalsvliegenvanger. Om half tien waren we weer terug voor het ontbijt, voor de rest van de dag kregen we lunchpakketten mee. Na het ontbijt brachten we een bezoek aan een soort dierenpark met inheemse soorten als de wisent en de wolf. De wandeling er naar toe ging over een knuppelpad door een prachtig nat bos. Ook hier stonden zeer waardevolle oude bomen, die net als in het oerbos ieder waren voorzien van een

"persoonlijk" identiteitsplaatje waardoor ze absolute bescherming genoten. Enkele waargenomen vogels waren de appelvink, Europese kanarie, boomklever en natuurlijk, de "nice to meet you". De tijd was eigenlijk te kort, we zouden nog wel een week nodig hebben om alles te zien, maar de vakantie zat er al bijna op. 's Avonds tijdens het warm eten werden de plannen voor de volgende dag besproken. We besloten geen bezoek meer te brengen aan het stadscentrum van Warschau maar nog zo lang mogelijk te genieten van de natuur.

Zaterdag 24 mei

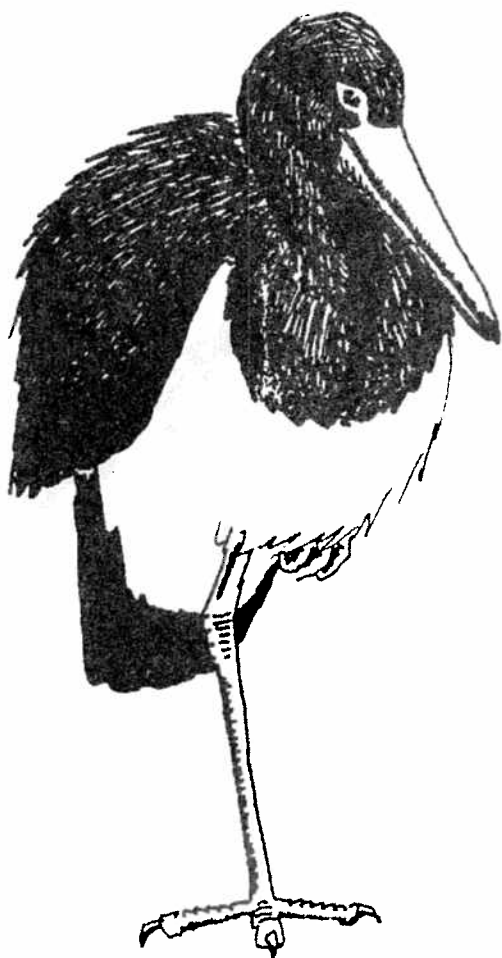
Na het ontbijt brachten we de bagage naar de bus en na het maken van een groepsfoto vertrokken we richting Warschau. De tijd die ons nog restte brachten we door in een prachtig riverduinlandschap van de rivier de Bug. We hebben hier de hop prachtig gezien en volop oeverwaluizen. We maakten er nog een ontspannen laatste dag van en om 15.30 uur reden we door naar Warschau. Op het station werd nog geprobeerd de

inwendige mens te versterken hetgeen niet mee viel. Dan weer waren de pizza's op, dan weer de hot dogs of men sloot de tent net als we probeerden iets te bestellen. Om 20.00 uur vertrok de trein en werden we uitgezwaaid door Christoff onze Poolse chauffeur en Paul de gids. Het was een reis geworden om nooit meer te vergeten. De eindbalans telde 169 soorten vogels en de herinnering aan een fantastisch land.

Jan-Willem Hermans

Noot: Een gedeelte van dit verslag is overgenomen van onze collega's van Vogelwerkgroep Oss, waarvoor onze dank.

Bijzondere Waarnemingen

Hier de opsomming van de bijzondere waarnemingen van mei 1997 tot en met september 1997. De vogeltrek is begonnen, de eerste kramsvogels zijn al gesignaleerd in de Maashorst. Bijzonder voor de Maashorst zijn de twee zwarte ooievaars, gezien door Tiny van de Elsen en Ad van Wanrooij. Deze vogels werden fouragerend aangetroffen in het begrazingsgebied. Helaas vlogen ze direct op en verdwenen ze aan de horizon. Anders werden ze wel gemeld via onze belronde.

Namens Taakgroep Inventarisatie,
Peter van de Braak (telefoon: 0413-253586)

BIJZONDERE WAARNEMINGEN VOGELWACHT UDEN E.O.				
DATUM:	AANTAL:	VOGELSOORT:	LOCATIE:	WAARNEMER:
04-05-1997	2	Boomvalk	't Melven, Mariaheide	v.Boxmeer, Tillaart
26-05-1997	1	Rouwkwikstaart	't Ven, Veghel	W. van der Velden
29-05-1997	1	Paapje	Maashorst, Uden	J. Hermans
02-06-1997	2	Boomvalk	De Amert, Veghel	G. van Boxmeer
06-06-1997	2	Nachtzwaluw	Maashorst, Uden	J. Hermans
08-06-1997	2	Boomvalk	Derptweg, Uden	W. van Lanen
10-06-1997	2	Kwartel	Mariaheide	J. v.d. Tillaart
17-07-1997	1	Roodborsttapuit	Violierstr, Uden	P. Diks
27-07-1997	2	Zwarte Ooievaars	Maashorst, Uden	Elsen, Wanrooij
01-09-1997	1	Kleine Bonte Specht	Maashorst, Uden	Inventarisatie
01-09-1997	2	Tapuit	Maashorst, Uden	Inventarisatie
03-09-1997	1	Boomvalk	Maashorst, Uden	J. Hermans
06-09-1997	2	Paapje	Maashorst, Uden	J. Hermans
07-09-1997	40	Gele Kwikstaart	Princepeel	M. Poulussen
07-09-1997	2	Tapuit	Princepeel	M. Poulussen
07-09-1997	1	Bruine Kiekendief	Defensiekanaal	J. Hermans
07-09-1997	1	Witgatje	Maashorst, Uden	J.W. Hermans
08-09-1997	25	Kramsvogel	Palmweg, Uden	Senioren groep
11-09-1997	5	Kerkuil	Uden-Zuid	P.van de Braak

Brabantse Vogeldag

Op 28 september jl. heeft Vogelwacht Uden voor het eerst een Brabantse Vogeldag gehouden in De Groenhoeve te Uden. Vanuit de verre omgeving waren leden van andere Vogelwerkgroepen bijeengekomen om dit unicum mee te maken. Rond half tien werd iedereen welkom geheten door onze voorzitter Peter Wienbelt. Hij benadrukte in zijn toespraak dat dit een heel bijzondere dag was en hij hoopte dat deze bijeenkomsten in de toekomst vaker worden georganiseerd.

Iedereen kon koffie of thee krijgen met een lekker stuk Kruisherentaart. Dat ging er bij de meesten wel in. De dag zou er als volgt uit zien:

- * Lezing over natuurontwikkeling in de Maashorst door Hans van de Lans van Ecoplan.
- * Lezing over Kraanvogels door Boena van Noorden van Werkgroep Behoud de Peel.
- * Lezing Inventarisatieproject Maashorst 1996 door John Hermans van Vogelwacht Uden.
- * Excursie naar de Maashorst.

In het totaal waren er zo'n 70 man op deze dag afgekomen.

De eerste lezing ging over een Ecoplan voor de Maashorst. Met behulp van prachtige dia's liet Hans ons zien hoe de natuur er uit had kunnen zien als de mens niet zo rigoreus had ingegrepen. Zijn thema was: "Natuur, ga je gang maar". Volgens Hans is een goed bos, een bos waarvan de helft van de vegetatie dood is. Want zo krijgen ook andere organismen de kans om te leven, zoals schimmels, mossen, insecten etc. In een goed bos is er duizend ton aan dood materiaal per hectare aanwezig. In een productiebos daarentegen is dat slechts honderd ton.

Grote grazers zijn in zo'n bos onmisbaar, want ze houden onder andere verwildering tegen. Voorbeelden van goede bossen zijn het Neunburger Urwald in Duitsland en het New Forest in Engeland waar ook

grote grazers rondlopen, zoals paarden, hekrunders en schotse hooglanders. Vooral paarden houden de paden vrij van hoog gras en struiken. Er is een ideale begrazingsintensiteit als er een mozaïek is van grasland, struweel, verspreide eiken en beuken. Als er teveel wordt begraasd, is er te weinig grasland; bij te weinig begrazing is er een dominantie van eiken in het bos. Wordt de boel in zijn geheel niet kortgehouden door grazers, dan is er een dominantie van beuk.

Volgens de ideaalsituatie zou de Maashorst over vijftig jaar één groot aaneengesloten natuurgebied moeten zijn van 4000 hectaren met daarbinnen een natuurkerngebied van 2500 hectaren. Sloten zouden hun eigen weg moeten gaan, verschillende grote grazers (o.a. wisent) zouden aanwezig moeten zijn en er werd gesproken over korhoenders en de lynx (?). Het natuurkerngebied zal bestaan uit een groot half open gebied in het centrum van ongeveer 1500 hectaren en daaromheen een natuurbos van 1000 hectaren. Recreatie en bebouwing zou aan de grens van dit gebied liggen. Echter dit alles duurt nog een hele tijd en voor de komende vijf jaar is er alleen gepland een bosomvorming (bos omvormen in meer open gebied), uitzetten van schotse hooglanders en opkopen van de resterende boerenbedrijven.

De tweede lezing ging over Kraanvogels in de "Verheven Peel". De heer Boena van Noorden vertelde ons hoe het zit met de Kraanvogels in de Peel en of ze daar ook als broedvogel ooit te verwachten zijn. Als er harde oostenwinden zijn dan zijn er veel Kraanvogels in onze streek te verwachten. Dit zal dan zijn tussen half oktober en begin december. De verwachting van hem was dat de Kraanvogel ooit (weer?) als broedvogel te zien zal zijn. Zijn biotoopeisen zijn een groot en open gebied, stabiel waterpeil, rust en goed fourageergebied.

Het plan om de Kraanvogel terug te laten komen werd als volgt toegelicht:

- * Een wildemispgebied (1500 ha.) als kern (daar laat men de natuur geheel zijn gang gaan).
- * Daaromheen inziigingsgebieden (900 ha.) die ervoor zorgen dat het gebied nat blijft.
- * Flanken sluiten het geheel af.
- * Daaromheen zijn redelijk bebouwde gebieden.

Na afloop van deze twee lezingen was er even tijd voor een kopje koffie en konden de bezoekers de expositie over kerkuilen bezichtigen alsmede de nodige literatuur inzien die de sprekers hadden meegebracht. Na de pauze was het tijd voor de resultaten van de inventarisatie van 1996. Een gebied van 1806 hectaren was het vorig jaar door zo'n 35 tot 40 mensen van Vogelwacht Uden geïnventariseerd op een groot aantal aanwezige vogelsoorten. Ik zal hier niet alle vogels opsommen, maar de meest bijzondere soorten en aantallen:

- Buizerd	12	paar
- Sperwer	11	paar
- Havik	8	paar
- Zomertortel	25	paar
- Bosuil	5	paar
- Nachtzwaluw	7	paar
- Groene Specht	20	paar
- Kleine Bonte Specht	5	paar
- Gekraagde Roodstaart	103	paar
- Wielewaal	3	paar

De resultaten waren voor veel vogelaars van de andere vogelwerkgroepen nogal verrassend en ze stonden versteld van de vele vogelsoorten alsmede de aantallen van sommige ervan. Na deze resultaten had men voor ons nog een verrassing in petto, want wij hadden de eer om een boekpresentatie bij te wonen. En wel het boek: "Broedvogel van Midden- en Oost Brabant". De heer Verheyen van de Provincie Noord-Brabant presenteerde het ons. Het heeft een beperkte oplage (850 exemplaren) en is niet in de boekhandel te verkrijgen. Mede daarom een reden voor enkelen van ons (inclusief mijzelf) om het direct te kopen. Na deze presentatie vertrokken we met z'n allen naar de Maashorst om het gebied te laten zien aan onze bezoekers. Helaas was er niet echt veel te zien: sperwer, geelgors, roodborsttapuit en een putter waren de meest bijzondere. Leuk was het om mestkevers te zien en een geelvlak-heidelibel. Rond half vijf was iedereen weer terug bij het Bezoekerscentrum Slabroek en na nog een lekker kopje koffie te hebben gedronken ging ieder zijn of haar eigen weg. Al met al een bijzonder leerzame dag die zeker voor herhaling vatbaar is.

Don-Alexander van Bergen

Wetenswaardigheden ...

Doorbraak onderzoek naar trekvogels

Wetenschappers uit Wageningen forceren een doorbraak in onderzoek naar trekvogels. Zij hebben een ultra-licht zendertje ontwikkeld wat nu ook kan worden toegepast op wat kleinere trekvogels. Zo zijn de afgelopen jaren een aantal scholeksters hiermee uitgerust. De zendertjes geven pulsen af waarbij je precies kunt zien wat de vogel aan het doen is; rusten, vliegen, fourageren. Een groot voordeel van dit systeem is dat je er nu ook achter kunt komen wat vogels 's nachts doen. Waarschijnlijk wordt door deze zenders nu achterhaald hoe het leef- en trekgedrag is van gierzwaluwen. Tot op de dag van vandaag weten we nog niet zeker waar deze vogels gedurende de winter verblijven en of het wel waar is dat ze dag en nacht doorvliegen, waarbij ze zelfs slapen in de lucht.

Bron: Brabants Dagblad, 10 juni 1997

Vogelstand lijdt onder kou en droogte

Door de afgelopen strenge winter is het aantal Blauwe Reigers de afgelopen twee jaren bijna gehalveerd (van 12.000 naar ongeveer 6.500 paren). Door de droogte is het aantal Roeken verminderd met 10 tot 20%. Hierdoor kunnen de Roeken waarschijnlijk minder gemakkelijk aan regenwormen en insecten komen. Opmerkelijk is dat de Roerdomp en de IJsvogel de strenge winter goed hebben doorstaan. Wel is het zo dat deze soorten de jaren daarvoor veel te lijden hebben gehad waardoor de stand tot een minimum is beperkt. Ook de Winterkoning die in strenge winters met 70 tot 80% kan afnemen heeft de afgelopen winter goed doorstaan.

Bron: Algemeen Dagblad, 15 juli 1997

Draaihalzen op trek in Nederland

Eind april/begin mei en september zijn de maanden waarin we in Nederland kans hebben om deze uitzonderlijke vogel te aanschouwen. In deze tijd trekken ze door van hun broedgebieden in Noorwegen/Zweden naar hun overwinteringsgebied in Afrika ten zuiden van de Sahara. Slechts een klein deel blijft in Nederland om hier te broeden, voornamelijk op de Veluwe. Normaal broeden ze in halfopen terreinen en bosranden waar ze zich voornamelijk voeden met mieren. Tijdens de trek kun je ze overal tegenkomen zoals in de tuin, langs wegbermen of, zoals ik een keer in Odiliapeel heb meegemaakt, aan de rand van een maisveld. Let er maar eens op en geef vooral de waarneming door aan het SOVON. In het kader van het Bijzondere Soorten Project (BSP) zitten ze op deze waarnemingen te wachten.

Bron: SOVON-Nieuws, juni 1997

Lepelaar terug

De Lepelaar is weer terug in de Oostvaardersplassen. Staatsbosbeheer telde onlangs maar liefst 112 broedparen in dit natuurgebied. Vorig jaar liet deze typische moerasvogel opeens verstek gaan. Ook op andere plaatsen staat de lepelaarstand er bijzonder goed voor. Op Texel zijn 173 broedparen aangetroffen. Na het dieptepunt van eind jaren zestig, toen er in totaal nog maar 150 paren waren, is de populatie weer aardig op peil gekomen.

Bron: Brabants Dagblad, 26 juni 1997

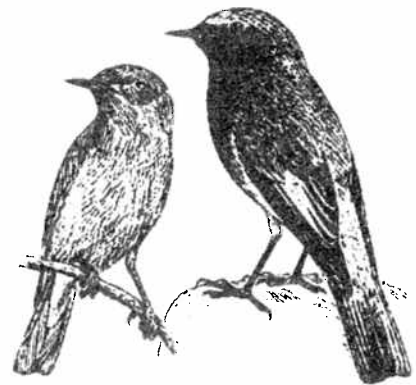
Tijdelijk verbod op jacht patrijs

De gemiddelde levensverwachting van de patrijs lijkt aanmerkelijk toegenomen. Dankzij een motie van GPV-Kamerlid Van Middelkoop zal voor deze loopvogel waarschijnlijk een jachtverbod gaan gelden, totdat de patrijzenpopulatie weer op een aanvaardbaar niveau is. De patrijs staat op de rode lijst van bedreigde, maar ook nog op de lijst met vrij bejaagbare diersoorten. Daarom wil een deel van de Kamer de vogel van de wildlijst.

Bron: Brabants Dagblad, 4 oktober 1997

Succesvolle samenwerking in het Maashorstgebied

In de Maashorst in Noordoost-Brabant is enige jaren geleden in het kader van compensatiemaatregelen veel agrarisch gebied overgedragen aan de natuurbescherming. Staatsbosbeheer, de gelukkige nieuwe eigenaar, stroopte direct de mouwen op en begon met grootschalige begrazing teneinde het gebied te verschrallen. Om te kijken hoe het gebied zich ontwikkelt is in 1996 een broedvogelinventarisatie in het 1800 hectaren grote gebied uitgevoerd. Om deze flinke klus te klaren sloegen de Vogelwacht Uden, Staatsbosbeheer en SOVON de handen ineen. De Vogelwerkgroep Uden voerde een groot deel van het veldwerk uit, waarbij SBB ondersteuning verleende. Bij SOVON, dat ook een deel van het veldwerk uitvoerde, werden de gegevens geïnterpreteerd, waarbij gebruik werd gemaakt van het samen met SBB ontwikkelde "Avifauna Evaluatie en Informatiesysteem". SBB gaat met de gegevens aan de slag. Een vergelijking met een in 1990 uitgevoerde kartering leerde dat er zich de afgelopen jaren al spectaculaire ontwikkelingen in de Maashorst hebben afgespeeld. In de begrazingsgebieden (meest voormalige maisakkers, nu schrale graslanden met ruigtekruiden) vestigden zich Kwartel, Roodborsttapuiten, Boom- en Veldleeuwierken en namen Patrijs en Groene Specht in aantal toe. Op doortrek werden Grauwe Klauwier en gesignaleerd. De Wulp hield toch meer van maisakkers en poetste de plaat. Een goed voorbeeld van waartoe samenwerking tussen een vogelwerkgroep, een terreinbeherende instantie en SOVON kan leiden. Met de beschikbare menskracht is het mogelijk om al snel de effecten van het beheer te meten en waar mogelijk bij te stellen. Wat SOVON betreft verdient dit goede voorbeeld navolging.

Bron: Citaat uit SOVOV-Nieuws, jaargang 10, nr. 2

John Hermans

Vakantie West-IJsland & Zuid-Groenland

Afgelopen zomer heb ik mijn vakantie doorgebracht in West-IJsland en Zuid-Groenland. Samen met 9 andere natuurliefhebbers heb ik deze reis ondernomen die werd georganiseerd door Askja-reizen.

Het gebied

Alhoewel beide eilanden slechts zo'n 250 km van elkaar verwijderd liggen, zijn IJsland en Groenland niet met elkaar te vergelijken. Groenland is vooral het land met zijn enorme ijskap, ijsbergen en de Inuit-(Eskimo) cultuur. IJsland imponeert door haar vulkanische activiteit, gletsjers en talrijke prachtige watervallen.

West-IJsland

Na onze eerste nacht in Reykjavik te hebben doorgebracht zijn we de volgende dag al doorgereden naar een boerderij in Arnarstapi. Deze boerderij ligt langs de kust waar veel vogels te zien waren. Langs de kust kon je vooral Eider-eenden, Scholeksters en Steenlopers zien. Op de rotsen lagen diverse zeehonden. Bij ons onderkomen kon ik van achter het raam op enkele meters afstand een Tureluur en een Goudplevier aanschouwen. Als je een eind de weg afliep zag je onder andere Regenwulpen, een Grauwe Franjepoot en Bontbekplevieren, maar het indrukwekkendste was het "spitsroeden" lopen onder de Noordse Sterns.

Deze sterns hadden vlakbij een broedkolonie en verdedigden dit furieus. Als je niets boven je hoofd hield pikten ze je daadwerkelijk op je hoofd. Verder weg van de boerderij lag een meertje waar ik van veraf de Ijsduiker en de Wilde Zwaan heb gezien. De volgende dag hebben we een kolonie Drieteenmeeuwen bezocht en om het spectaculair te maken zijn we met een snowscooter bovenop de gletsjer Snaefelsjokull gereden. Jammer genoeg lag de top in de wolken zodat we niet van het uitzicht konden genieten. Hoogtepunt van IJsland was het gebied rond Breidavik. Breidavik staat op de kaart als plaats aangegeven, maar is in werkelijkheid één boerderij met overnachtingsmogelijkheid. Rond deze boerderij moet je ongeveer twintig kilometer rijden voordat je weer bij een nederzetting terecht komt. In de buurt van Breidavik ligt Europa's grootste vogelrots; Latrabjarg. Deze rots is vele kilometers lang en steekt op sommige plaatsen vierhonderd meter boven de zee uit. Er broeden hier elk jaar honderdduizenden vogels zoals Drieteenmeeuwen, Alken, Zeekoeten, Kortbekzeekoeten en Papegaaiduikers die tot op twintig centimeter te benaderen zijn. Teruggekomen bij Breidavik zag ik later op de dag ook nog een vijftal Orca's langszwemmen. Na nog een bezoek gebracht te hebben aan de prachtige waterval de Dynjandi zijn we doorgereden naar Isafjordur vanwaar we met een Fokker 50 naar Reykjavik zijn teruggevlogen.

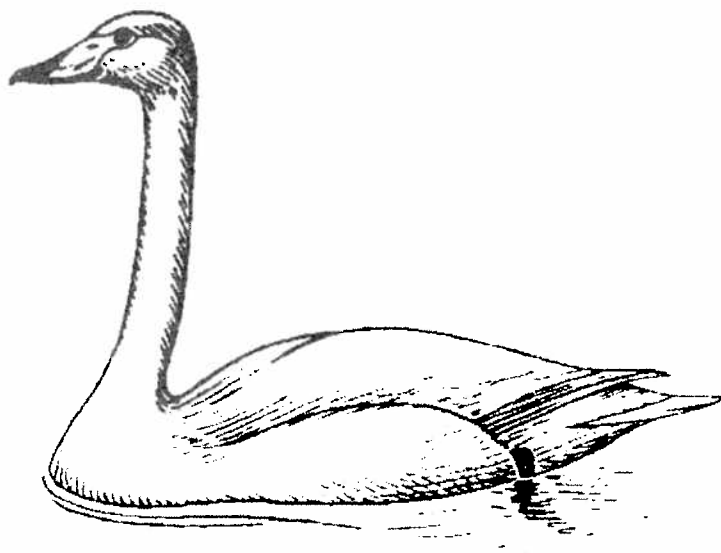
Zuid-Groenland

Weer met een Fokker 50 (vergane glorie) zijn we van Reykjavik naar Narsarsuaq gevlogen. Dit is een landingsbaan in Zuid-Groenland met een hotel. Landen is een groot woord, je vliegt over de enorme ijsvlakte en "valt" dan in tien minuten naar beneden om de landingsbaan niet te missen. Groenland is een enorm land, 55 maal zo groot als Nederland. Er wonen in totaal zo'n 55.000 mensen verdeelt over tien tot vijftien dorpen. Een belangrijk gedeelte (85%) van Groenland ligt onder de ijskap maar de 15% langs de kust die overblijft voor bewoning betekent nog dat dit gedeelte acht tot negen maal meer ruimte biedt dan wij in Nederland het met zijn vijftien miljoen inwoners moeten doen.

Van Narsarsuaq vlogen we de volgende dag met een helikopter naar Quaqqortoq. Dit is een dorp met ongeveer drieduizend inwoners, de meeste inwoners zijn Inuits (eskimo's) maar er wonen ook een aantal Denen (Groenland valt onder het bestuur van Denemarken). Vanuit deze plaats hebben we met een boot een walvisexcursie meegemaakt. Je vaart tussen enorme ijsbergen door, sommige steken twintig meter boven de zee uit en zijn meerdere voetbalvelden groot. Er zijn prachtige vormen bij, dus was het weer het ene diarolletje na het andere wat vol was. Uiteindelijk vaar je tussen het fjordenlandschap naar open zee waar we een drietal Dwergvinvissen konden waarnemen. Teruggekomen in Qaqqortoq hebben we nog een rondwandeling gemaakt. Veel soorten vogels zie je niet in Groenland maar wel enkele interessante. Zo zie je vrij veel IJsgorzen, Sneeuwgorzen, Grote Burgemeesters en verscheidene Raven. Na het bezoek aan Qaqqortoq zijn we met een boot naar Narsaq gevaren. Van hieruit hebben we onder andere een boottocht gemaakt naar een kleine gletsjer die in een fjord uitkwam. Net voor de gletsjer had je een broedkolonie van enkele honderden Grote Burgemeesters die af en aan vlogen om hun jongen te voeden. Als laatste bezigheid op Groenland bezochten we de ruïnes van Erik de Rode, de eerste westerling die zich permanent vestigde in Groenland. Hier zag ik prachtig een paartje Zeearenden met elkaar spelen. Later zag ik ze een hele tijd bij een rotsblok zitten zodat ik er vrij zeker van ben dat ze daar hun broedplaats hadden. Al met al was het weer een prachtige reis waarbij ik weer veel indrukken opgedaan heb.

John Hermans

Thema-avond Maashorst Uden

Op 9 september jl. is onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van het IVN-afdeling Uden en Vogelwacht Uden e.o. een thema-avond gehouden over het wel en wee van onze Maashorst. Diverse sprekers hebben die avond een toelichting gegeven over de geschiedenis van het beheer alsmede over vogel-, planten- en insekteninventarisatiegegevens. De redactie van het Bruujssel heeft de volgende bijdrage ontvangen van Annemie Weijs (IVN).

Geschiedenis

Jan van de Wijgert (IVN) opende de avond en gaf in grote lijnen met behulp van dia's de geschiedenis van de Maashorst weer. We zagen hoe reeds 400.000 jaren geleden de breuken in de aardkorst voorkwamen in de Peel. Na de laatste ijstijd, 12.000 jaar voor Christus, was er weinig begroeiing. Vijfhonderd jaar voor Christus was hier de eerste bewoning, waarmee ook de eerste ontginning begon. Vanaf achthonderd jaar na Christus tot begin deze eeuw ontstonden er gehuchten, altijd in samenhang met heide, akkers en beemden. Rond 1880 kwam er een omslag in het boerenbedrijf en het gebruik van kunstmest nam een aanvang. Men werd nu steeds minder gebonden aan het gebruik van heideplaggen en er werd begonnen met het ontginnen van de heide. Men begon de betere gronden te ontwateren door diverse kleine greppels en sloten en werden permanent in gebruik genomen als landbouwgrond. De slechtste gronden werden bebost. In 1926 werd voor de Maashorst een plan ontwikkeld voor zeer doelmatige aanleg van snelgroeïende bossen van met name grove dennen, ten behoeve van de nationale houtbehoefte. Het hout werd vooral gebruikt als stuthout in de kolenmijnen. Toen de mijnen na 1960 een voor een gesloten werden, nam de vraag naar stuthout af en werden plannen ontwikkeld voor nieuw bosbeheer in Nederland, met onder andere meerdere soorten snelle naaldboutgroeiers. Naast de afname van produktiebossen kwam de vraag van

natuur en recreatiegebied in de jaren '60 en '70 om de hoek. In het begin van de jaren zeventig werd samen met Staatsbosbeheer en het Gemeentelijk bosbedrijf plannen ontwikkeld om de naaldboutbossen in en om de Maashorst door middel van dunningen om te vormen naar gemengde naaldboutloofhoutbossen. Door middel van deze dunningen kwam er weer (tijdelijk) meer licht op de bosbodem en konden zaden van diverse bomen en struiken zich vestigen. Ook de Amerikaanse vogelkers (=vogelpest) deed zijn intrede. Deze harde groeier had zo'n onstuimige groeidrang dat hij alle andere kiemplanten verdrong. Deze "plaag" die overigens in alle naaldboutbossen van Nederland voorkwam werd ook weer landelijk aangepakt en bestreden. Dit had tot resultaat dat de huidige soorten als o.a. lijsterbes, vuilboom, berk en eik zich tussen de naaldboutbomen konden vestigen. Tevens werden ook bepaalde bos vakken gekapt en met bijvoorbeeld eiken aangeplant. In dezelfde

periode werden, tijdens de laatste (ruil)verkaveling, rondom de Maashorst in het landbouwgebied, weer enkele hakhoutwallen gerestaureerd en houtsingels aangeplant. In 1988 werd door Staatsbosbeheer begonnen met de ontwikkeling van het begrazingsgebied.

De flora van de Maashorst

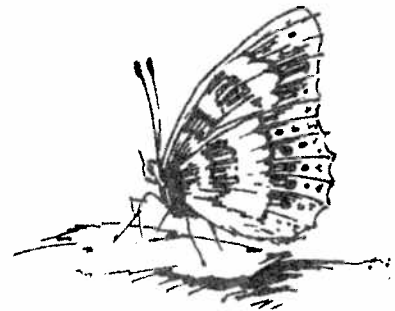
Het tweede gedeelte van de avond werd verzorgd door Nico Ettema (IVN). Hij ging in op de laatste ontwikkelingen en met name welke invloed de huidige begrazing heeft op de vegetatie. Op open plekken in de bossen kwamen pijpestrootje, stekelvaren en eikvaren voor. Door helaas de nog steeds verdergaande ontwatering, verdwenen sommige soorten

of werden schaars, zoals het dalkruid, kussentjesmos, dotter- en sleutelbloem, valse salie. Andere soorten breidden zich uit en sommigen werden zelf talrijk: bosandoorn, krentenboompje, bergvlier, appelbes, lijsterbes hulst, veldbies, zoete kers en hazelaar. Ook de brem komt voor in droge gebieden en nieuw is de gaspeldoorn. Het begrazingsgebied heeft nog een grote openheid. De begrazingsdruk is nog erg groot. In de loop der tijd kwamen er allerlei nieuwe planten. Sommige sporadisch, andere talrijk en sommigen verdwenen weer net zo snel als ze kwamen.

Hier volgt een opsomming: twintig soorten grassen, kruiskruid, gele hennepnetel, bastaarsklaver, akkerhoornbloem, ingesneden paarse dovenetel, viltganzerik, grasklokje, zilverbaver, koekoeksbloem, de echte karwei, grootbloemig muur, klein tasjeskruid en knolboterbloem. In het heidegebied zijn stukken geplagd en hier vestigden zich de pil- en heidezegge, kruipbrem, dopheide, tormentil, zonnedaauw, snavelbies en gentiaan. Deze laatste komt nu niet meer voor. Ook een aantal dieren werden waargenomen: de mestkever, groene zandloopkever, roofvliegen en zandhagedis.

Aan de randen van de begrazingsgebieden is nog maar weinig sprake van een mantel- of zoomvegetatie. Daar waar deze overgangvegetatie van grassen naar bossen voorkomt werden o.a. de volgende vlindersoorten waargenomen: Argusoogjes, verschillende soorten zandoogjes, koevinkje, dikkopje, eikenpage, blauwtje, vuurvlinder en kommavlinder. Verder werden de blauwe vleugelsprinkhaan en verschillende libellen en waterjuffers als de roodoogjuffer waargenomen.

De Avifauna van de Maashorst

In 1996 heeft de Vogelwacht Uden samen met de Vogelwerkgroep Oss en S.O.V.O.N. de Maashorst geïnventariseerd op het voorkomen van broedvogels. Het is spectaculair wat er gaande is. Van de in Nederland voorkomende 166 soorten broedvogels zijn er 76 in de Maashorst aangetroffen. Dit is een zeer opmerkelijk hoog aantal voor een gebied met maar zo weinig open water en vennen. Hiervan staan er zes op de rode lijst als zeldzaam en één soort (=nachtswaluw) als zeer zeldzaam. Het gebied voldoet aan bepaalde voorwaarden, die voor vogels belangrijk zijn, als de afwisselende openheid met de vele bosranden en hakhoutsingels grenzend aan en langs akkers en weiden. Enkele soorten die talrijk voorkomen zijn: Kievit, grote bonte specht, boom- en veldleeuwerik, boompieper, gekraagde roodstaart, zanglijster, grasmus, tuinfluiter, fitis en geelgors. Stootvogels die voorkomen zijn: havik, sperwer, buizerd en torenvalk.

Enkele vogels die kritisch zijn in het zoeken van hun territorium zijn: patrijs, kwartel, bosuil, ransuil, nachtzwaluw, kleine bonte specht, roodborsttapuit. De glanskopmee, wielewaal, boomleeuwerik, geelgors en nachtzwaluw zijn in grote aantallen aanwezig in het gebied. De totale broedpopulatie van de nachtzwaluw in Nederland bedraagt ca. 500 broedparen. In de Maashorst komen zeven broedparen voor, wat betekent dat we meer dan 1% van de Nederlandse broedende nachtzwaluwen in onze nabijheid hebben.

Om half elf werd deze informatie avond afgesloten en bekend gemaakt dat op 13 november a.s. een openbaar discussieavond in de Groenhoeve zal worden georganiseerd met bestuurders van betreffende gemeenten, Staatsbosbeheer en Provincie over de nabije en verre toekomst van de Maashorst.

Noteer dus 13 november a.s. vast in jullie agenda!

Annemie Weijts (IVN)

Willem Peters (IVN/VLU)

Programma 1997-1998

Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (VLU) ; 9x actief!

De werkgroep VLU houdt zich bezig met aanleg, herstel en onderhoud van kleine landschapselementen, zoals houtsingels, poelen en knotwilgen. De VLU heeft voor het werkseizoen 1997-1998 een dialezing, negen werkdagen en een excursie gepland. Er zullen tijdens deze 9 werkdagen diverse beheerswerkzaamheden worden uitgevoerd aan/bij verschillende soorten kleine landschapselementen op o.a. Bedaf, Leijgraaf, Wijstgronden en Hengstheuvcl. Wellicht zit er ook iets bij voor u!

Werkdagen vrijwillig landschapsbeheer; bezig zijn in de natuur !

De werkdagen worden altijd op zaterdagochtend gehouden. Ze beginnen om 9.00 uur en worden afgerond om ongeveer 12.00 uur. Om 10.30 uur wordt er altijd een koffiepauze ingelast. De vrijwilligers dienen zelf voor gepaste kleding en het juiste schoeisel te zorgen. De VLU zorgt voor gereedschap, koffie en het afsluiten van aanvullende verzekeringen. De werkdagen zijn zowel inspannend als ontspannend en heel gezellig. Wie weet vindt U het ook leuk!

Programma '97-'98; graven, snoeien, planten, knotten, struinen en maaien!

Nr.:	Datum:	Tijd:	Plaats:	Werkzaamheden:
--	09-09-1997	19.30	De Groenhoeve	Jaarvergadering/Dialezing
01	27-09-1997	09.00	Udens Broek	Herstel/graven poelen
--	04-10-1997	09.00	Soerendonk	Opening seizoen Brabant
02	25-10-1997	09.00	Karlingerweg	Herstel/graven poelen
03	22-11-1997	09.00	?	Aanplanten erfbeplanting
04	13-12-1997	09.00	Raktse Beemdem	Knotten van wilgen
05	27-12-1997	09.00	Kooldert (Uden)	Knotten van wilgen
06	17-01-1998	09.00	Kooldert (Uden)	Terugzetten van een elzensingel
07	14-02-1998	09.00	Hooistraat (Uden)	Terugzetten van een eikenhakhoutwal
08	14-03-1998	09.00	De Maashorst	Verwijderen van opslag heide
--	25-03-1998	09.00	Uden e.o.	Assisteren van Boomplantdag
--	19-04-1998	10.30	Uden e.o.	Fietsexcursie Kleine Landschaps Elementen
09	07-06-1998	09.00	Patrijsweg (Uden)	Maaian gras Kersenboomgaard

Wellicht tot ziens op een of meerdere werkdagen!!

Contactpersonen werkgroep VLU (voor meer informatie)

Willem Peters, Ploegdrijverke 12 te Uden → 0413-252529
Ernest de Groot, Goudrenet 5 te Uden → 0413-251370

Excursie Herbertusbossen

Op 14 september jl. stonden we om 8.00 uur klaar om naar de Herbertusbossen te gaan, maar eerst moest er nog een andere klus geklaard worden. Er moest nog een kofferbak vol, op maat gezaagde plankjes voor nestkastjes, leeggemaakt en naar de zolder van de Groenhoeve gebracht worden. Nadat we allemaal diverse keren heen en weer geweest waren konden we vertrekken richting Heeze.

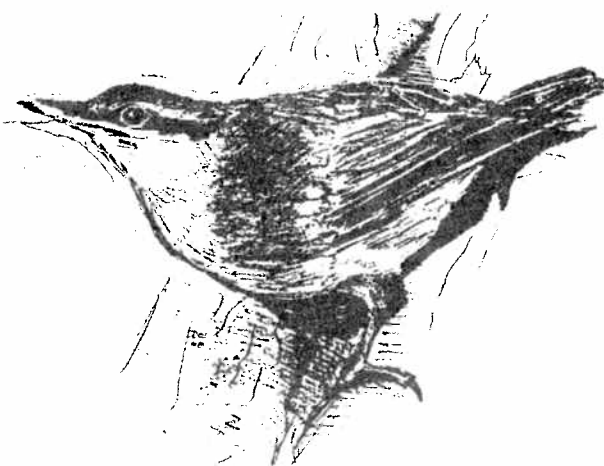
De Herbertusbossen zijn ongeveer 578 hectaren groot en liggen ten oosten van Heeze en grenst aan de andere kant aan de Strabrechtse heide. De weersvoorspelling was niet goed, maar we hadden fantastisch weer met een strak blauwe lucht en een lekker temperatuurtje. We hebben daar een wandeling van anderhalf uur gemaakt, door het loof- en dennenbos, deels nog langs de prachtig meanderende Sterkselsche Aa.

In dit gebied hebben we gezien:

Wilde eend, mandarijneend, boerenzwaluw, boomklever, grote bonte specht, vink, roodborst, merel, zwartkop, houtduif, en een holenduif die op ons neer zat te kijken vanuit zijn/haar hol in de boom. Verder de matkop, pimpelmees, koolmees, staartmees, winterkoning en tot slot zagen we nog het prachtige vuurgoudhaantje.

Na het traditionele kopje koffie (of wat anders) zijn we vertrokken naar het Beuven op de Strabrechtse heide. Hier troffen we een visarend aan, die aan het vissen was om vervolgens boven in een dode boom de gevangen vis te nuttigen. De rust werd nog even verstoord door twee mountainbaikers, die over het droog gevallen gedeelte van het Beuven fietste, wat uiteraard niet in goede aarde viel. De boomvalk was op libelle jacht, ook een prachtig gezicht. Ook de buizerd, havik, sperwer en de torenvalk lieten zich zien, verder waren hier aanwezig een grauwe gans, blauwe reigers en een groep kieviten. Om kwart voor een gingen we voldaan naar huis.

Wil Verbossen

Vogelnamen - dialect (aflevering 1)

Een aantal jaren geleden heeft ons redactielid Margreet Hoefnagels eens een artikel gewijd aan oude Udense vogelnamen. Zij is daarvoor in gesprek geraakt met Piet en Marie de Jong. Bij de huidige generatie zal ongetwijfeld een aantal namen vreemd in de oren klinken. Toch is het bijzonder interessant te weten welke vogel-bijnamen er op dit moment bij wat oudere Udenaren bekend en eventueel nog in het gebruik zijn. Door nu deze niet-alledaagse namen te verzamelen en te aktualiseren gaat een stukje historie met betrekking tot oude, Brabantse vogelnamen niet verloren. Tevens geeft dit wat meer inzicht in de straatnamen, zoals die recentelijk in het oostelijk gedeelte van de Udense woonwijk Zoggel zijn toegekend. Hier komt men straatnamen tegen als: Klemvogel (sperwer), Toetimmerke (winterkoning), Morkolf (vlaamse gaai), Gruunsel (groenling), Bimbeeske (koolmees) en Ploegdrijverke (witte kwikstaart).

Voor deze gelegenheid ben ik te rade gegaan bij Johan en Miet van Kessel, rasechte Udenaren, woonachtig in het buurtschap Steeuwicht nabij het St. Annabos. Een aantal oude vogelnamen, zoals destijds door Margreet opgetekend, klonken hen bekend in de oren, terwijl daarentegen een aantal anderen hen minder bekend voorkwamen. Het totaal aantal op dit moment bekend zijnde vogelnamen, inclusief de bijbehorende verklaring of anekdote bedraagt 26 stuks. Vanwege de lengte heeft de Redactie besloten om het een en ander over twee edities te verdelen. Dialect is vaak streekgebonden en dat geldt dus ook voor vogel-bijnamen. Het kan dus voorkomen dat een verklaring voor een oude vogelnaam binnen een beperkt geografisch gebied bekendheid geniet.

De meeste bijnamen corresponderen met een bepaalde karakteristieke eigenschap of kleur van een vogel of vogelei. Enkele voorbeelden hiervan zijn: een *biemeeske* (bimbeeske) of *bijendief* vangt bijen, een *klemvogel* of *klampert* klemt de prooi in zijn klauwen. Een *blauwlegger* en *schrijverke* zegt iets over de kleur en het pigment van de eieren.

1. Katuiltje (=steenuil)

Katuiltjes huisden vroeger vaak in knotwilgen of canadassen rondom de boerderij. Net als een kat jaagde een *katuil* vaak op muizen. Men vond ook dat het gezicht en de "kijk" van een steenuil op dat van een kat leek.

2. Klampert/klemvogel (=sperwer)

De sperwer heeft zijn bijnaam te danken aan het feit dat hij zijn prooi in de lucht slaat om het vervolgens stevig geklemd in zijn sterke klauwen naar een veilige plukplaats te brengen. Menig duifje heeft op deze manier het loodje moeten leggen. Vanwege dat klemmen (klampen) wordt hij *klampert* genoemd.

3. Kransuil (=kerkuil)

Iedereen kent de kerkuil wel met zijn karakteristieke kop. Het hartvormige gezicht, met daarin twee symmetrisch geplaatste donkerbruine ogen die je indringend kunnen aankijken. Deze vorm van het gezicht noemde men ook wel "krans", vandaar de naam *kransuil*.

4. Kerkkauw (=kauw)

De naam *kerkkauw* zegt het al; de kauw houdt zich graag op in de nabijheid van kerktorens. De laatste jaren verminderd het aantal kauwen zich in en rond de kerktorens, vanwege het dichtspijkeren van torenopeningen (denk aan duivenoverlast). De totale populatie ondervindt hier echter geen hinder van.

5. Morkolf (=vlaamse gaai)

Voor deze naam is geen verklaring bekend. Wel weten we dat hij vaak "lapbonen" of tuinbonen weghaalde. Vroeger werd de vlaamse gaai veel gevangen vanwege zijn mooie veertjes, die dan dienst deden als decoratie op de hoedjes van sommige heren!

6. Koolduif (=houtduif)

In het Ujes wordt *koolduif* als *kôlduif* uitgesproken. De naam zegt het al: de houtduif heeft de gewoonte om bij sneeuw de "kool" van het veld te halen. In sommige gevallen betekent dit een ware plaag voor de tuinder.

7. Houtspecht (=specht algemeen)

In zijn algemeenheid werd vroeger door vogelleken iedere specht een *houtspecht* genoemd. Aangezien spechten zich voornamelijk in of op boomstammen ophouden, is hiermee zijn bijnaam verklaard.

8. Kuilder of kûlotter (= wulp)

Deze naam heeft de wulp te danken aan het feit dat hij op pollen of buntgras in het veen gaat zitten, tussen de kuilen dus. De naam *kûlotter* is in deze context wat lastiger om te verklaren. Men vermoedt dat hij net zoals de otter in kuilen zit, maar het kan ook een verbastering van zijn roep zijn?

9. Bleshoen (=waterhoen)

Iedereen kent de waterhoen wel met zijn rode bles. Het schijnt er bij de paring nogal wild aan toe te gaan: ze duwen elkaar onder water, vaak totdat er eentje het leven laat.

10. Roosduifje (=Oost-Indisch duifje)

Het schijnt dat in vroegere tijden (en misschien nu nog?) het *roosduifje* speciaal gekweekt werd voor mensen die leden aan een bepaalde vorm van (netel)roos. De duifjes scheiden een zekere stof af die een heilzame werking heeft tegen roos.

11. Gele wiewaaw (=wielewaal)

Dit spreekt voor zich; *geel* vanwege de kleur en *wiewaaw* vanwege het binnens'monds uitspreken. Vroeger heeft er nog een koppeltje wielewalen gebroed in een kersenboomgaard aan de Steeuwichtweg. Tegenwoordig zijn deze prachtige vogels hier vrij zeldzaam.

12. **Malder** (=merel)

Een precieze verklaring van deze naam is niet te geven. Vermoedelijk betreft het hier een verbastering van het woord merel.

13. **Mei-, waal- of boekvink** (=vink)

De *meivink* is de standvogel, de vink met de blauwe snavel. Die zie je in mei nog. De *waal* is de wintergast met de witte bek. Deze is te herkennen aan zijn korte "slag". Waar de naam *waal* en *boekvink* vandaan komt is onbekend. Misschien heeft het iets met "broek" (nat land) of met "beuk" te maken?

Een aardig gezegde uit het verleden is als volgt:

*"Bij mensen die in de zomer gaan vissen en in de winter gaan vinken,
daar zal het spek in de schouw niet gaan stinken!"*

Vroeger doelde men met bovengenoemd gezegde op mensen die er wat minder warmpjes bijzaten. Het slachten van een varken was een aangelegenheid voor de wat meer welgestelde mensen. Géén spek in de schouw kan dus ook geen stank veroorzaken.

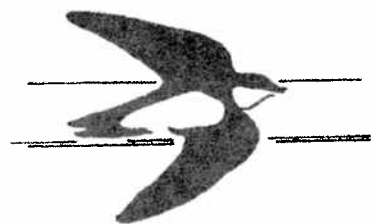
Tot zover deze eerste aflevering van de totaal zesentwintig streeknamen van bekende vogelsoorten. In het volgende Bruujssel worden de overige dialectnamen aan het papier toevertrouwd. Ongetwijfeld zullen er namen tussenzitten die nog weer andere betekenis- en of aanvullingen hebben. De redactie stelt het zeer op prijs als eenieder bij zichzelf, familieleden of vrienden te rade gaat of eventuele andere vogel-bijnamen boven water gehaald kunnen worden. Wij vinden het erg leuk als je die namen met een eventuele verklaring aan ons door zou geven.

Peter Noy

Bron: - Piet en Marie de Jong (juni 1988)
- Johan en Miet van Kessel (december 1992)

Taakgroepen Vogelwacht Uden e.o.

HET BESTUUR

Het bestuur verzorgt de algehele coördinatie van de vereniging, zij stimuleert tal van activiteiten en legt contacten met derden. Tevens organiseert het bestuur de ledenactiviteiten, zoals excursies, cursussen en dia-lezingen. Genoemde activiteiten worden mede uitgevoerd door middel van een aantal taakgroepen, te weten:

1. TAAKGROEP INVENTARISATIE

De werkgroep Inventarisatie organiseert diverse vogeltellingen in de Maashorst. Genoemde inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied. De verkregen informatie wordt ter beschikking gesteld aan het SOVON, Staatsbosbeheer en Gemeentes. Zij gebruiken de informatie ten behoeve van beheersplannen voor de Maashorst en de Wijstgronden.

Coördinator Peter van de Braak, tel.: 0413-253586

2. TAAKGROEP OEVERZWALUWEN

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwenwand in het recreatiegebied "Hemelrijk" te Volkel. Men houdt zich bezig met de inventarisatie en registratie van de daar broedende oeverzwaluwen. Daarnaast wordt regelmatig onderhoud uitgevoerd aan de oeverzwaluwenwand en observatiehut. Voor geïnteresseerden heeft men een gratis brochure beschikbaar waarin alle details zijn vermeld.

Coördinator Jan-Willem Hermans, tel.: 0413-269804

3. TAAKGROEP UILEN

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Momenteel heeft de taakgroep de beschikking over ca. 40 kerkuilenkasten, die verdeeld zijn over Uden, Volkel/Odiliapeel en Boekel/Venhorst. Verder spant de taakgroep zich in voor met name de steenuil. Daarnaast worden alle broedgegevens geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Het geven van advies en voorlichting behoort eveneens tot de taken.

Coördinator John Hermans, tel.: 0413-272777

4. TAAKGROEP NESTKASTEN

Deze taakgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals kool-, pimpel- en zwarte mees, gekraagde roodstaart, vliegenvanger etc. Dit gebeurt door diverse soorten nestkasten te maken en op geschikte locaties te bevestigen. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over ruim tweehonderd nestkasten. Een onderdeel van de activiteiten vormt het inventariseren en administreren van alle broedgevallen.

Coördinator: Henk van den Acker, tel.: 0413-263523

5. TAAKGROEP STOOTVOGELS

Naast het inventariseren van een vijftal soorten stootvogels, welke in de Maashorst voorkomen, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van kasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is het doorgeven en assisteren bij het ringen van de jongen ook een taak van de groep. Het betreft hier voornamelijk de buizerd, havik, sperwer, torenvalk en boomvalk.

Coördinator Pieter van der Voort, tel.: 0413-263292

6. TAAKGROEP WINTERVOEDERING

De leden van deze taakgroep komen alléén in actie bij uitzonderlijke weersomstandigheden, zoals bij strenge vorst over een langere periode of een dik sneeuwdek. Pas dan kunnen een aantal vogelsoorten onze hulp gebruiken. Op verschillende plaatsen in het buitengebied wordt dan bijgevoerd. De taakgroep legt contacten met diverse instanties die het voedsel verstrekken en bepaalt waar en wanneer bijgevoerd moet worden.

Coördinatie Bestuur Vogelwacht, tel.: 0413-269804

7. TAAKGROEP CLUBBLAD/PUBLICITEIT

Een belangrijk communicatiemiddel binnen de Vogelwacht is "Het Bruijsel". Dit clubblad wordt viermaal per jaar uitgebracht. Hierin is veel te lezen over de activiteiten binnen de vereniging, waarbij diverse leden de pen ter hand nemen om vogelverhalen met anderen te delen. Verder verzorgt de werkgroep alle publiciteit rondom de vele activiteiten die op touw worden gezet. Dit resulteert in diverse berichtgevingen in kranten, radio en televisie.

Coördinator Peter Noy, tel.: 0413-251691

8. TAAKGROEP VRIJWILLIG LANDSCHAPSBEHEER UDEN

Deze werkgroep is een gezamenlijke activiteit van het V.L.U. en Vogelwacht Uden. Zij houdt zich bezig met behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven in en rond Uden. Tevens maakt het V.L.U. onderdeel uit van de Stichting Udense Kersenboomgaard. Zij onderhoudt daartoe een kersenboomgaard aan de Patrijsweg te Uden.

Coördinator Willem Peters, tel.: 0413-252529

